

Uppbrott på Handels

Interna konflikter
inom statistik s 3

Campus i plåt

70-tals bygget som
är långt ute s 14-16

Vredens kraft

Förgörande eller
utvecklande s 22-23

1/02

Han wallraffar i musikens värld

Att forska i improvisation har varit som att öppna fönster,
säger Johannes Landgren s 12-13

Innehåll

feb/mars 2002

- 3 **Ingen framtid** för statistik på Handels
- 4 **Mindre än fyra** timmars undervisning i veckan
- 5 **Hushållsvetare** vägrar att flytta
- 7 **Är GU ett internationellt** universitet?
- 8-9 **Brist på översikt** – forskarens förbannelse
- 10 **Mångsidig medicinare** öppnar Alexandria
- 11 **Att mötas utan hinder** kan vara hissnande
- 12-13 **Lirande** forskare
- 14-16 **Pedagogen** – älskat hatobjekt
- 17 **Litterär ståuppare** skolad vid GU
- 17 **Klart för** språkfrågor
- 18 **Svenska studenter** i kåkstaden
- 22-23 **Vrede** – tveksam döds synd
- 24 **EU-parlamentariker** värnar om fri forskning

GU Journalen

GU JOURNALEN är en personaltidning från Göteborgs universitet

CHEFREDAKTÖR: Allan Eriksson/Tel: 773 1021
allan.eriksson@adm.gu.se

BITRÄDANDE REDAKTÖR: Eva Lundgren/Tel: 773 1081
eva.lundgren@adm.gu.se

REPORTRAR: Kajsa Asklof/Tel: 773 5708
kajsa.asklof@adm.gu.se
Lars Nicklason/Tel: 773 1014
lars.nicklason@adm.gu.se

FOTOGRAF: Göran Olofsson/Tel: 773 2997

LAYOUT/GRAFISK FORMGIVNING: Anders Eurén

ANSVARIG UTGIVARE: Siv Bondenas Brink

STF ANSVARIG UTGIVARE: Åke Pettersson

MEDVERKANDE SKRIBENTER: Anders Franck, Lars Soold, Kerstin Norén,
Gill Widell och Cecilia Malmström

ADDRESS: GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg, Fax 031-773 4354

E-POST: gu-journalen@gu.se

INTERNET: <http://www.gu.se/aktuellt/GU-journalen>

WEBBTIDNING: Mikael Stoltz

TRYCK: Elanders Novum, Göteborg.
Tidningen trycks på miljövänligt
papper som uppfyller kraven för Svanenmärkning.

UPPLAGA: 5 900 ex

UTGIVNING: 6 nummer/år. Nästa GU Journal utkommer
i början av april

MANUSSTOPP: 15 mars

ADRESSÄNDRING: Gör skriftlig anmälan till redaktionen.
För beställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar redaktionen.
Citera gärna, men ange källan.
ISSN 1402-9626

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

REKTOR HAR ORDET

Utbildningen i Cranfield får positiv kritik

LEDARSKAPSFRÅGOR inom akademien är känsliga och kontroversiella. Idealbilden av den enskilde forskarens autonomi förutsätter frånvaro av styrning. Forskningsgrupper blir dock allt vanligare och fordrar någon form av koordinering. EU-medel förutsätter ofta nätverksbildning mellan forskargrupper i olika länder och kräver i sin tur ett ledarskap såväl över disciplin- som nationsgränser. Resurserna inom universitetet blir allt knappare och måste fördelas och prioriteras och i ökad grad kanske samutnyttjas. Prestationskraven på universitetet ökar och förmågan till planering och prognostisering blir allt viktigare. Det handlar om att bedöma tillströmning och prestationsgrad hos studenterna; att bedöma disputationslogistiken, inte bara för att uppfylla statsmaktens angivna mål utan för att inom gruppen, inom institutionen, inom fakulteten – ja, kanske inom landet se till att vi har kompetenta lärare/forskare för nästa årtionde. Listan kan göras lång på frågor som på något sätt måste hanteras. Kravet på någon form av akademiskt ledarskap har ökat.

VID GU HAR VI sedan många år ett ledarskapsutbildningsprogram, som startades före min period som rektor. Programmets initiativtagare och drivande krafter har alltsedan start varit professor Lars-Erik Norbäck, lektor Lars-Erik Olsson och nuvarande chefen för avdelningen för personal och organisationsutveckling, Christina Nordberg. Marie Louise Bergsten har tillkommit i ledningsgruppen under senare år. Lärare och forskare inom universitetet har till del utnyttjats. I ledarprogrammet ingår en 10-dagarskurs som kallats prefektkursen, för att ange dess huvudsakliga målgrupp. Programmet har avslutats med ett tre dagars internat på Cranfield School of Management, University of Cranfield.

Själv har jag ej gått kursen. Däremot har jag deltagit som föreläsare/seminarieledare och träffat de olika kursdeltagarna efter kursens slut. Vidare har jag deltagit tillsammans med vicerektorer, dekaner samt avdelnings-

chefer på den gemensamma förvaltningen i särskilda tredagarsinternat på University of Cranfield sammanlagt tre gånger.

Som myndighetens högste ledare har jag naturligtvis ett övergripande kvalitetsansvar för allt vi gör inom universitetet. Viss kritik har riktats mot kursen när det gäller dess vetenskapliga grund. Det kan jag självklart inte som icke-fackman på området uttala mig om. Däremot har verksamheten utsatts för en extern utvärdering. Som utvärderare valdes Björn Stensaker vid "Norsk institutt for studier av forskning og utdanning" i Oslo. Sammanfattningsvis kan man säga att de positiva omdömena dominerar i de 72 enkätsvar (av 98 tillfrågade) och i de 16 personliga intervjuer som utvärderingen bygger på.

VÅR VERKSAMHET SKALL bygga på vetenskap och beprövad erfarenhet. Vetenskap finns såvitt mig är bekant till betydande omfattning inom området ledarskap. Självklart får utbildningen inte gå emot vetenskapligt belagda fakta inom området. Medverkan av två vetenskapligt meriterade lärare i kursledningen, en professor och en lektor, borde garantera saktlighet i denna fråga. Efter att under flera år ha arbetat tillsammans med dem, skulle jag bli mycket förvånad om de brustit i detta avseende. Internaten och medverkan av välrenommerade lärare på en av världens ledande "School of Management" vid University of Cranfield borde vara ytterligare en garanti. Mitt intryck är vidare att området är extremt tvärvetenskapligt och bygger dessutom i betydande utsträckning på beprövad erfarenhet, något som också är viktigt för oss inom akademien. Det räcker således inte med att sätta sig in i vad som är i konventionell mening vetenskapligt belagt. På något sätt relaterar det till om man tror att en kurs i ballistik automatiskt ger lägt handikapp i golf. Själv spelar jag inte golf så jag kanske inte vet så noga.

God fortsättning på ett nytt spännande år önskar jag er alla!

Bo Samuelsson

Statistik vill bryta sig loss från Handels

Statistiska institutionens styrelse har ansökt om fakultetsbyte, från Handelshögskolan till den samhällsvetenskapliga. En långdragen konflikt på institutionen, i vilken en minoritet fått stöd av Handelshögskolans ledning, uppges vara den direkta orsaken.

- KONFLIKTEN HAR HANTERATS på ett professionellt sätt av fakultetsledningen som valt att stödja fyra lärare som har en annan uppfattning än 17 andra, inklusive institutionens styrelse och prefekt, om hur verksamheten skall skötas, säger Christer Gustavsson, som är studierektor på statistiska institutionen.

I november 2001 presenterade Handelshögskolans ledning en avsiktsförklaring som bland annat föreslog omplaceringar av fem personer på institutionen.

- Det blev droppen. Man har inte velat föra en dialog med oss och vi har vägrat att skriva under avsiktsförklaringen, säger Christer Gustavsson.

ISTALLET HAR MAN alltså vänt sig till GU:s styrelse och ansökt om att få byta fakultet - ett förslag som får stöd av sju yngre forskare på institutionen. I ett brev till universitetsstyrelsen skriver de bland annat:

"Under de senaste åren har statistikämnet givits en allt mindre roll på Handelshögskolan. Detta gäller både ekonomiska ramar och i Handelshögskolans nya "varumärke" som innebär att "forskning bedrivs inom ekonomi, juridik och informatik."

Eva Andersson, fil. doktor i statistik, är en av författarna:

- Vi är helt enkelt oroliga för statistikämnets framtid. Om det bara är ekonomi, juridik och informatik man vill satsa på blir det svårt för oss att vara kvar på Handels.

Eva Andersson är rädd för ett scenario där institutionen långsamt skalas av tills bara de lärare som behövs till grundkurserna på ekonomiprogrammen återstår.

- Då dör statistiken ut som forskningsämne här i Göteborg.

Hon menar att utvecklingen och fokuseringen kring "Handels tre starka ben" känts av på statistiska institutionen i flera år. Fakultetsledningens avsiktsförklaring upplevde hon som ytterligare hotfull eftersom den talade om att om problemen inte löstes innan utgången av vårterminen 2002 så kunde det bli aktuellt med en direkt upplösning av institutionen.

- Skulle vi leva på någon slags lånad tid här under varen? Att skriva under en sån sak som anställd vid institutionen vore nästan tjänstefel.

Eva Andersson föreslår att statistiska

FOTOKRISTINA WIKER/ OLOJ

institutionen blir en självständig enhet under samhällsvetenskapliga fakulteten. Där finns ett större intresse för ämnet, till exempel hos psykologiska institutionen som analyserar alltmer med statistiska metoder, menar hon.

- Men samarbetet med Handels skulle inte behöva skäras av fullständigt. Vi skulle kunna fortsätta undervisa på kurserna där. Det vore en bra lösning för båda parter.

Ulf Ohlsson, prodekanus vid Handelshögskolan, låter tveksam när förslaget presenteras för honom. Samtidigt poängterar han att man på Handelshögskolan inte har tagit någon ställning i frågan om statistiska institutionen skall tillåtas bryta sig loss från fakulteten.

- Förutsatt att vi får resurser till vår statistikutbildning har vi inga synpunkter på vart institutionen tar vägen. Men av de studenter som läser A-nivå i statistik så är över 90 procent ekonomer. Så visst, vi behöver den hos oss, men vi kan inte tvinga den att vara kvar.

HAN FÖRKLARAR ATT det alltid är svårt med ett ämne som statistik. Det blir lätt ett serviceämne eftersom de flesta discipliner använder det som metod. Men att det hamnat i skymundan på Handelshögskolan häller han inte med om. Det finns trots allt sju institutioner på fakulteten och alla kan inte spela första fiolen, menar han.

- Jag ser inte detta som en konflikt mellan statistiska institutionen och Handelshögskolan utan enbart som en intern konflikt, som pågått ett par decennier på statistiska institutionen, säger Ulf Ohlsson och fortsätter:

- Fyra lärare har antingen sjukskrivit sig eller tagit tjänstledigt för att de inte står ut. De har vänt sig både till facket och till oss och klagat.

FAKULTETSLEDNINGEN bad universitetets företagshälsovård Feelgood att göra en kartläggning av förhållandena på statistiska institutionen. Ulf Ohlsson säger att det är den som ligger till grund för avsiktsförklaringen.

- Vi kan inte acceptera att en institution fungerar så dåligt. Vi vill skapa arbetsro för alla. Det är vår enda utgångspunkt, säger Ulf Ohlsson och avslutar:

- Vi har lagt ett förslag. På statistiska institutionen vill de inte godta det, utan de söker nu en annan lösning. Och det är väl bara att önska dem lycka till. Vi kan inte göra mer.

Statistiska institutionens ansökan om fakultetsbyte utreds nu av universitetsdirektör Björn Järbur.

Lars Nicklason

Nollresultat 2001

DET EKONOMISKA LÄGET för Göteborgs universitet såg länge dystert ut. Prognosen för förra året pekade mot ett underskott på drygt 19 miljoner kronor, vilket innebar en rejäl försämring jämfört med prognosen. Nu visar de slutliga siffrorna att det nästan blev ett nollresultat, minus 0,4 miljoner.

Den främsta orsaken till det förbättrade resultatet är att Sahlgrenska akademien uppvisade ett plus på 18 miljoner förra året istället för ett underskott på 10 miljoner. Det är akademins åtgärdsplan som haft effekt och bland annat har genomgången av oförbrukade bidrag gett en snabb utdelning.

Men även andra fakulteter visar ett förbättrat resultat jämfört med budget.

Fast verksamheten hade gått ännu bättre om det inte hade varit för Holdingbolagets stora underskott som förra året var på 22,5 miljoner. Bara ett av Holdingbolagets dotterbolag, Scandinavian CRI, går med plus.

GU planerar underskott i år

ÅR 2002 förväntas GU redovisa ett underskott på 11 miljoner kronor. Det är helt planenligt, konstaterar ekonomidirektör Lars Nilsson.

GU:s totala omsättning ligger i år på 3,7 miljarder kronor. Intäkterna ökar med 257 miljoner kronor, vilket främst beror på högre statsanslag och utökad tilldelning av utbildningsplatser. En negativ konsekvens är att universitetet inte längre kan räkna med några större intäkter från fond- och medelförvaltningen som har varit GU:s mjölkossa under flera år. 2002 beräknas ett nollresultat.

REDAKTÖREN HAR ORDET

Neddragningar. Ekonomisk åtstramning. Underskott.

Rubrikerna känns säkert igen. Det är en del av den verklighet vid universitetet som GU Journalen försöker skildra. Men det är min ambition att även andra, mer livsbejakande sidor kommer till tals.

Dessvärre har inte heller GU Journalen klarat sig undan besparingar utan tvingas i år minska utgivningen från sju nummer till sex. Det känns trist. Ändå hoppas jag att vi i fortsättningen ska kunna göra en bra och läsvärd tidning. Men en något glesare utgivning innebär förstås flera förändringar: t ex större satsning på featurematerial, fördjupning och analys.

Hör gärna av dig till redaktionen med synpunkter och förslag på vad vi ska skriva om, på e-post: gu-journalen@gu.se

Allan Eriksson

GU väljer Previa igen

GU LÄMNAR FEELGOOD och sluter nytt niomånaders avtal med AB Previa, Sveriges största företag inom företagshälsovård. Det innebär att GU återgår till Previa, som GU hade avtal med före 1997.

Samarbetet med Feelgood har inte fungerat helt smärtfritt och det har funnits ett missnöje med hur företaget klarar av att hantera den ökande psykosociala ohälsan vid universitetet, menar Björn Järbur.

– Högskoleverket håller på att genomföra ett nytt samarbetsavtal för hela högskolesektorn när det gäller företagshälsovård och det arbetet ska vara klart i slutet av året. Nu får vi en chans att testa Previas verksamhet, säger han.

I likhet med Feelgood erbjuder Previa traditionell företagshälsovård med ett batteri av olika åtgärder. Men enligt Järbur arbetar Previa på ett annorlunda sätt genom att ha ett helhetsperspektiv på personalhälsovård.

Upphandlingen av företagshälsovård kostar GU cirka sex miljoner kronor per år. Avtalet, som gäller från och med april månad och till och med december, ska därefter utvärderas.

NYHETER

Stora besparingar inom humaniora

Antalet undervisningstimmar vid humanistiska fakulteten skärs ner och storleken på undervisningsgrupperna ökar.

Det blir några effekter när humanistiska fakulteten nu måste spara pengar.

UNDER DE NÄRMASTE tre budgetåren måste humanistiska fakulteten, enligt beslut av styrelsen, spara in de elva miljoner kronor man har i underskott inom grundutbildningen. Orsaken till underskottet är att fakulteten inte nått sitt utbildningsuppdrag.

– Vi har två förslag till åtgärder varav det första är det mest realistiska, förklarar dekanus Lennart Olausson. Det innebär att vi håller inne den förstärkning på cirka sju miljoner kronor som humanistiska fakultetsnämnden fått av statsmakterna för budgetåren 2002 och 2003 och lägger ut den först om ett år. Vi kommer inte heller att lägga ut hela den löne- och prisuppräknings som aviserats, vilket bland annat innebär att antalet undervisningstimmar i humanistiska ämnen minskar till under nuvarande nivå om cirka 4-5 timmar i veckan. Storleken på undervisningsgrupperna kommer också att öka.

Anna Sjölin vid Göteborgs universitet studentkåren är oroad över utvecklingen:

– Det går inte att bedriva undervisning, åtminstone inte i språk, med alltför få timmar. Språket måste ju tränas, man måste leva lite med det. Och om grupperna blir ännu större innebär det mindre utrymme för de enskilda studenterna.

PLATSGARANTIN SKA UTÖKAS till större delen av kursutbudet, antalet orienteringskurser ska öka och man kommer också att börja ge nybörjarkurser i tyska och franska.

– Vi tycks glädjande nog ha fått ganska många sökande till grundutbildningar i språk, berättar Lennart Olausson. Det beror bland annat på att vi försöker nå studenter på ett nytt sätt, genom annonser i GP och Metro och via nätet. Och annonser är något vi kommer att satsa mer på. Men det finns ett dilemma med att få studenter så här – ju fler vi tar in studenter som kanske inte är så motiverade desto lägre blir prestationsgraden.

Fakulteten kommer också att genomföra en omvärldsanalys för att ta reda på hur efterfrågan ska kunna mötas på bästa sätt.

– Det är svårt att veta vad studenterna kommer att läsa i framtiden. Studentkul-

larna är ju på väg uppåt men frågan är hur intresserade ungdomarna egentligen är av fortsatta studier. Cirka 70 procent av studenterna vid GU är flickor, så vad gör pojkar? För oss vid humanistiska fakulteten finns också den svårigheten att över hälften av dem som läser här hör till andra fakulteter, vilket på många sätt gör fakulteten till en servicefakultet.

FÖR ATT HUMANISTISKA fakulteten ska kunna bibehålla sin bredd föreslår man att styrelsen tar ansvar för den satsning på småämnen som Vetenskapsrådet ännu inte beslutat åtgärder om.

– Vårt förslag är att vi för tio procent av uppdraget får en femtioprocentigt högre prisplapp än för den vanliga grundutbildningen.

Men om antalet studenter går ner markant under de kommande åren måste den andra åtgärdsplanen sättas in.

– Den innebär nedläggning av tre ämnen vid fakulteten. Men så illa tror jag inte att det kommer att gå. Som det ser ut nu är jag trots allt ganska optimistisk inför framtiden, avslutar Lennart Olausson.

Eva Lundgren

KUNGL. VETENSKAPSAKADEMIEN
THE ROYAL SWEDISH ACADEMY OF SCIENCES

Anslag för projektsamarbete med Polen, Storbritannien, Tjeckien, Ungern samt Bulgarien och Rumänien, stipendier till Estland, Lettland, Litauen och Ryssland samt postdocstipendier till Japan och Israel

Anslag för projektsamarbete med forskare i Polen, Storbritannien, Tjeckien och Ungern (samt ett litet anslag för samarbete med Bulgarien och Rumänien) inom naturvetenskap, matematik och medicin. För fördelning finns ca 1 Mkr årligen. Ansökan skall vara Kungl Vetenskapsakademien tillhanda **senast 26 februari 2002**.

För studier och forskning inom naturvetenskap, matematik och medicin utlyser Kungl. Vetenskapsakademien: **Forskarstipendier** i Estland, Lettland, Litauen, och Ryssland, under kalenderåret 2002 i **1 vecka till 6 månader**. Ansökan skall vara Kungl Vetenskapsakademien tillhanda **senast 26 februari 2002**.

Postdocstipendier för vistelse i Japan 12-24 månader (med början under perioden 1 april 2002-31 mars 2003) **samt Israel 12 månader** under kalenderåret 2002. Ansökan skall vara Kungl Vetenskapsakademien tillhanda **senast 26 februari 2002**.

Ytterligare information samt ansökningsblanketter finns att hämta på Kungl Vetenskapsakademiens hemsida

www.kva.se

Teknikbrosstiftelsens Stipendier för Idéutveckling!

För studenter, lärare & forskare i Västsverige

Har Du en idé som Du vill utveckla till en kommersiell produkt eller tjänst?

Sök Stipendium för Idéutveckling
20 000 – 100 000 kr

Du finner information och gör Din ansökan på: www.tbsg.sshn.se

senast: **1 april 2002**

Lärarna vill inte flytta till Pedagogen

Institutionen för hushållsvetenskap (IHu) har onödigt stora lokaler och måste lämna huset i Kungsladugård för att flytta till Pedagogen.

Något annat val finns inte, menar ledningen.

Men lärarna på IHu protesterar mot flytten som de tycker är ett enormt slöseri med resurser.

DEN FRÄMSTA ANLEDNINGEN till flytten är, enligt dekanus, besparingsskäl. Genom att lämna lokalerna på Birger Jarlsgatan kan fakulteten spara miljontals kronor samtidigt som ämnet får extra resurser, till exempel en adjungerad professor.

Men hela lärarkåren är emot flytten, uppger docent Helena Shanahan som säger sig ha stöd av personalen.

– Att flytta till Pedagogen är det sämsta tänkbara alternativet. Vi förstår inte varför det inte finns några andra förslag, säger Helena Shanahan.

Dekanus Per-Olof Thång uppger att andra alternativ har utretts och tillägger att tidpunkten är lämplig nu. Vårdpedagogerna har flyttat ut ifrån Pedagogen till Annedalsklinikerna. I samma veva är tanken att textillärarna ska bege sig till slöjdlokalerna på Klangfärgsgatan, där kontraktet förlängts med tre år.

– Antalet helårsstudenter på hushållsvetenskap har nästan halverats sedan 93/94. De har onödigt stora lokaler och en flytt skulle ge resurser till verksamheten, säger Per-Olof Thång.

HAN HAR STÖD av Anna Winroth, ordförande i studentkåren SLUG. Hon tycker att det finns många fördelar med en flytt, av både ekonomiska och lokalmässiga skäl.

– Visserligen vill studenterna på IHu inte flytta men jag tror det blir väldigt bra på sikt. Pedagogen kan bli ett mer levande hus när våra studenter får umgås med andra och då blir det mer logiskt att samarbeta i framtiden.

Det finns också ett stort intresse från SGS bostäder att bygga studentbostäder på Birger Jarlsgatan.

Men Helena Shanahan anser att det är ett kortsiktigt ekonomisk tänkande att flytta till Pedagogen för att sedan flytta igen.

– Vi löser deras lokalproblem. Vår verksamhet är mer tvärvetenskapligt inriktad mot resurshushållning och konsument- och livsmedelsforskning och därför har vi större behov av samverkan med andra ämnen än pedagogik. Till exempel vill vi hellre flytta till Chalmersområdet, där det finns lediga lokaler och livsmedelsteknik som ämne.

– Risken är att hela vårt ämne försvinner om vi flyttar till Pedagogen. Vad vi behöver

Institutionen för hushållsvetenskap trivs i sina lokaler i Kungsladugård.

är en knuff framåt som ger oss framtidstro. Det här beslutet går i motsatt riktning, befarrar Helena Shanahan.

SOLVEIG BJÖRCKE, som är prefekt på institutionen, har förstäelse för att personalen inte vill flytta men konstaterar att det inte finns några alternativ. Dessutom är lokalerna på Birger Jarlsgatan inte särskilt ändamålsenliga, hävdar hon.

– Att flytta är inte den bästa lösningen men den ekonomiska situationen är sådan att vi inte har något val. På sikt tror jag att det kan bli bra.

Institutionen för hushållsvetenskap har länge haft dålig ekonomi. Problemet hänger samman med införandet av högskolesystemet 1993, där hushållsvetenskap var en av reformens förlorare. Den prislapp som ämnet får på sina utbildningar är för låg och därför tvingas fakulteten att skjuta till cirka fyra miljoner kronor årligen för att institutionen ska klara sig.

– Personalen borde förstå att det inte är möjligt att vara kvar. Om de inte flyttar i dag får institutionen ett ökat underskott som de aldrig kommer att kunna betala tillbaka, framhåller Per-Olof Thång.

ATT FLYTTA IHU till Pedagogen blir dyrbart. Bara flytten och ombyggnaden på Pedagog, där nya kök behövs, kommer att kosta närmare sju miljoner kronor. Ändå planerar fakulteten en besparing på närmare 10 miljoner kronor under tre år eftersom hyreskostnaderna minskar med totalt 17 miljoner kronor.

Thång är trots allt optimistisk och känner stor tilltro till lärarnas kompetens.

– Det är mycket på gång just nu. Vi tittar för närvarande på nya utbildningsprogram och fristående kurser. Ämnet hushållsvetenskap behöver utvecklas för att attrahera fler studenter.

Att ämnet behöver göras mer attraktivt, det håller Helena Shanahan med om. Men hon tycker att fakultetsledningen borde ha fört en förutsättningslös diskussion om hur ämnet kan utvecklas. Istället har man ställts inför ett fullbordat faktum: flytta annars ökar underskottet.

Det stämmer inte, menar Solveig Björcke.

– Det har pågått diskussioner under flera år om vad vi ska göra, både inom institutionen och mellan institutionen och fakultetsledningen. Alla har fått göra sin röst hörd.

Det mesta tyder dock på att flytten till Pedagogen blir av i sommar. Detta under förutsättning att de ekonomiska kalkylerna håller och att GU kan lämna lokalerna på Birger Jarlsgatan.

FAST LÄRARNÄ på IHu vill till varje pris vara kvar i sina lokaler i Kungsladugård innan det är dags att flytta in till centrum om några år.

– Det vackra huset rymmer inte bara studenter och utbildning. Här finns också kultur och traditioner samlade från en 100-årig historia. För att driva en attraktiv hushållsutbildning behövs en inspirerande miljö. Att bryta upp är ett enormt slöseri med resurser och kulturhistoriska värden, säger Helena Shanahan.

Allan Eriksson

Grafiskt profilprogram klart

HUR SKA GU:S LOGOTYP användas i olika sammanhang – i annonser, kontorsmaterial och på webben? Vilka färger bör man välja och vilket typsnitt?

I och med att GU:s grafiska profil nu är klar finns det svar på alla sådana frågor.

– Arbetet har pågått i många år och har försett flera gånger, bland annat i och med bildandet av Sahlgrenska akademien, förklarar projektledare Tina Fernström. Det finns två skäl till att vi nu gjort en grafisk profil för GU. För att underlätta den grafiska produktionen, man ska helt enkelt kunna ladda hem rätt logotyp. Men man blir också tydligare som avsändare med en enhetlig profil.

Använder man logotypen på en massa olika sätt ger det ett splittrat intryck.

En pärm kommer att skickas ut till fakultetsinformatörerna och andra som har stor användning för profilprogrammet med regler och exempel. Till andra kommer man att skicka mer kortfattad information.

Information kommer också att finnas på GU:s hemsida i början av mars.

– Det här är förstas tänkt att vara ett levande material, säger formgivaren Anders Eurén, som arbetat med profilprogrammet sedan 1997. När organisationen förändras kommer vi säkert att behöva göra revideringar.

Ny organisation av tvärvetenskap

TEMANÄMNDEN LÄGGS NED den 30 juni och de tvärvetenskapliga ämnena ska fördelas på de vanliga fakulteterna. Det står klart sedan styrelsen fattat beslut om den nya tvärvetenskapliga organisationen vid GU. När Temanämnden är avvecklad startar en ny organisation som ska vara huvudman för tillfälliga tvärvetenskapliga projekt.

Redan vid årsskiftet inrättades Göteborgs universitets vetenskapliga råd, där vice rektor Sven Lindquist är ordförande. Rektor har tillsatt en grupp som senast den 31 maj ska redovisa ett förslag på hur verksamheterna ska placeras.

– Det stämmer inte att fakulteterna har gjort upp en plan för hur Temanämndens arbetsenheter skulle fördelas och att vissa verksamheter skulle försvinna. Vi ska noga gå igenom alla enheters tillhörighet och hela processen ska förankras, säger dekanus Lennart Weibull som tillsammans med Birger Simonsson, Kajsa Salenius och Kristina Johansson ingår i gruppen.

Kraftigt sparpaket inom GF

Förra årets nedskärningar inom gemensamma förvaltningen på 10 miljoner kronor har fått långtgående konsekvenser. Några verksamheter har försunnit eller fått minskade resurser.

FLERA AVDELNINGAR drabbades av omfattande besparingar. Bland annat minskade budgeten för avdelningen för konferens och service med 8 procent och avdelningen för information och omvärldskontakter med 10 procent. Samtidigt ställs krav på ökad extern finansiering.

Nedskärningarna beror till viss del på att fakulteterna valt att köpa mindre av de interna serviceuppgifterna som var till salu förra året i förhandlingarna mellan GU centralt och fakulteterna. Några exempel på konkreta konsekvenser är:

- nedläggning av Universitetshörnan och en del av kontaktverksamheten
- medlemskap i olika internationella samarbetsprojekt upphör och internationaliseringsarbetet i övrigt reduceras när det gäller både utbytesprogram och region-samarbete
- minskad annonsering
- publika aktiviteter minskar
- bidrag till "kick-off" dras in från och med nästa år
- minskad servicenivå genom indragning av all extrapersonal på avdelningen för studentfrågor.

I första skedet stod det klart att sparplanen skulle få personalkonsekvenser motsvarande 11 anställda. Även om visstids- och projektanställda inte har fått fortsatt anställning har ingen av de fast anställda hittills varslats om uppsägning. Flera har fått andra arbetsuppgifter medan några får vidareutbildning alternativt förtidspension.

– De besparingar vi genomför har fått rimliga konsekvenser för verksamheten, konstaterar Björn Järbum.

Allan Eriksson

Alltinget i P1

Alltinget, programmet där forskare från GU svarar på lyssnarfrågor, sänds från och med i år i riksradios P1. Ett nytt inslag i programmet blir "tänk om-frågor", det vill säga samtal om hur det skulle kunna ha varit om vissa händelser aldrig inträffat.

Sändningstider är lördagar 13.30-14.00 med repris söndagar 8.30-9.00.

NYHETER

Nya regler stärker studenternas rättigheter

Den lokala regelsamlingen för studier vid Göteborgs universitet har reviderats. En rad ärenden, där oenighet uppstått beträffande tolkningen, ligger till grund för den nya upplagan som stärker studenternas rättigheter.

EN KURS, där en fyra dagars exkursion till Danmark ingick, fick till exempel en student att efterfråga om institutionen för miljövetenskap och kulturvård brutit mot tre punkter i regelsamlingen. För det första fanns inget kostnadsfritt alternativ för de studenter som inte valde att följa med.

För det andra avslutades kursen med en tentamen två dagar efter hemkomsten – information om när denna skulle äga rum gavs bara till de studenter som deltog i exkursionen. För det tredje delgavs inte studenterna resultatet förrän fyra veckor efter tentamen.

På de två sistnämnda punkterna uttalande sig regelverkskommittén utan tvekan till studentens fördel: Enligt punkt 16 i regelsamlingen skall information ges om var och när tentamen skall äga rum senast en vecka innan, och enligt punkt 21 har studenten rätt att få besked om sitt resultat senast tre veckor efter examinationstillfället.

– Vi brukar hålla tiderna ganska väl, men självklart kommer vi att ta till oss kritiken, säger Krister Svedhage, föreståndare för kulturvård.

I EN SKRIVELSE till regelverkskommittén ställde han sig dock tveksam till punkt fyra i den förra upplagan av regelsamlingen som angav att om det ingår ett kostsamt moment i en kurs skall ett kostnadsfritt erbjudas i normalfallet.

– Vad avsågs med "normalfallet"? När kunde jag dra slutsatsen att det inte förelåg ett sådant? Vårt "normalfall" har ju varit att alla studenter deltagit i exkursionen.

I den nya upplagan av regelsamlingen är "i normalfallet" struket. Det är bra, menar Krister Svedhage som välkomnar den tydligare linjen.

– Vi har alltid nått ett samförstånd med studenterna om villkoren för exkursionen som är subventionerad. Men självklart kommer vi att ha kostnadsfria alternativ för dem som önskar.

Regelverkskommitténs sekreterare, Kristina Ullgren, uppger att det har varit ett omfattande arbete att utvärdera och revidera den två år gamla regelsamlingen.

– Universitetsstyrelsen gav oss ett år,

men vi insåg snabbt att vi behövde två. Det har inte varit lätt att foga ihop alla synpunkter. Regelsamlingen skall ju täcka hela Göteborgs universitet och 36 000 studenter.

Regelsamlingen är knuten till Högskolelag och Högskoleförordning, men ger i sig inte några sanktionsmöjligheter. De fem medlemmarna i Regelverkskommittén (två lärare, två studenter samt en studentkärstjänsteman) kan bara, likt JO, uttala sig eller föreslå åtgärder i frågor.

– Samlingen är egentligen inget annat än Göteborgs universitets uttolkning av allmän lag. Vi har uttolkat situationer som vi vet är allmänt förekommande på institutioner och i studentlivet och fört ner dem som regler.

DET NYA FÖRSLAGET till regelsamling godkändes av universitetsstyrelsen den 25 januari. Samtidigt fick Regelverkskommittén fortsatt mandat för sitt uppdrag.

– Det här är ett arbete som aldrig blir klart. Vi lever i en föränderlig värld och en ständig revidering kommer att pågå, säger Kristina Ullgren.

Lars Nicklason

Läs Regelverkskommitténs handlingar på: <http://www.gu.se/doc/regelverkskommitten>

Universitetshörnan stängd

Nedläggningen av Universitetshörnan har mötts av protester.

BESLUTET KRITISERAS bland andra av prorektor Birgitta Skarin Frykman.

– Det är tragiskt att Universitetshörnan läggs ner. Det var ett av universitetets ansikten utåt. Det hade ett bra läge, fina lokaler. Och vi behöver sådana mötesplatser, där både anställda och andra göteborgare kan få reda på mer om universitetet och vad som är på gång.

Universitetets infotek – Universitetshörnan vid Götbergsgatan och Vasagatan – lades ner den 31 december. Beslutet togs av rektor bara två veckor före årsskiftet och var resultat av ett omfattande besparingspaket inom förvaltningen.

Trots att hörnan fått mycket positiv uppmärksamhet läggs den ner. Vårför?
– Hörnan har fungerat väldigt bra och har varit öppen och tillgänglig. Men eftersom vi tvingas till omfattande nedskärningar har verksamheter tyvärr

ställt mot varandra, säger områdesansvariga Tina Fernström på avdelningen för information och omvärldskontakter.

Birgitta Skarin Frykman ställer sig skeptisk till de prioriteringar som gjorts.

– Jag har full respekt för att en budget ska hållas. Men jag tycker att man ska utvärdera en verksamhet innan man fattar beslut om nedläggning. Frågan är också om man sparar pengar. Jag är tämligen säker på att inom fem till tio år kommer vi att inse att en Universitetshörna behövs.

Allan Eriksson

Vad händer nu?

Informationssökande hänvisas till webben (www.gu.se), telefonväxeln (773 1000) eller avdelningen för studentfrågor på Storgatan 43. GU-shopen tas över av avdelningen för konferens och service, men det är oklart var den kommer att ligga geografiskt.

Ingen samlad bild av kurser på engelska

Prorektor klagar på bristande resurser

Det står dåligt till med kursutbudet på engelska vid GU. Det visar en undersökning som GU Journalen gjort. Så hur går det egentligen med de internationaliseringsmål som finns i verksamhetsplanen?

DET ÄR EN minst sagt splittrad bild man får av hur det står till med det internationella studentutbytet vid GU. Någon gemensam information om kurser på engelska finns till exempel inte.

– Fakulteterna arbetar hårt med att ta fram sådana kurser. Det är när det gäller samlad information som det brister. Ända är det en av de angelägnaste frågorna för internationaliseringsarbetet, menar Ingela Elofsson vid International Office. Kurser är ju en handelsvara. Vill man ha utbyte med andra universitet måste man visa att man har något att byta med. Det här är en fråga som vi diskuterat under en följd av år. Men allt kostar pengar och våra resurser har blivit påtagligt nedskurna.

Internationaliseringsarbetet består av många delar: det handlar om policy, om praktiskt arbete med att ta fram kurser på engelska men också på svenska för utländska studerande. Det handlar om information, både till partneruniversitet och individuella studenter. Eftersom GU är ett decentraliserat universitet görs det största arbetet ute på fakulteterna och institutionerna, där graden av studentutbyte ofta beror på de enskilda lärares engagemang och intresse.

FAKULTETERNA HAR I många år önskat central samordning av all verksamhet. Men vid International Office har man från och med i år förlorat en och en halv tjänst vilket innebär att det bara finns två och en halv tjänst kvar.

– Det ger definitivt fel signaler, menar prorektor Birgitta Skarin Frykman. Vi vill ju vara ett internationellt universitet, då är det olyckligt att krympa verksamheten inom just det området. Internationaliseringen kräver arbete på alla nivåer – personliga kontakter samt kontakter på institutions- och fakultetsnivå. Men det måste också finnas anställda centralt som känner till bestämmelser och vet hur man brukar göra. Ligger vi lågt inom det här området under ett antal år riskerar vi att tappa värdefull kompetens som det kommer att bli dyrbart att ta igen senare.

Enligt Helena Sjöholm vid International Student Office tar GU emot samman-

GU har relativt få utbildningsmöjligheter för utländska studerande.

lagt cirka 400 utbytesstudenter per år och skickar ut omkring 250.

– Vi tar inte alltid hand om dessa studenter på bästa sätt. Ibland vet de inte alls vart de ska ta vägen. Eftersom det är fakulteterna som ansvarar för att ta fram kurser på engelska och som knyter avtal med de olika partneruniversiteten kan information och organisation se väldigt olika ut. Fakulteterna har också väldigt olika mycket studentutbyte.

Vid Sahlgrenska akademien till exempel har man ganska små möjligheter att ta emot utländska studenter. Men diskussioner pågår om att öka antalet kurser på engelska.

– Fast det finns många svårigheter. Läkarutbildningen till exempel kräver ju praktisk träning ute på klinikerna där man måste kunna prata med patienterna, förklarar internationaliseringssekreterare Jenny Lundgren. Men vi har planer på att skapa en sorts modul där alla utbytesstudenter ska kunna studera tillsammans.

Vid konstnärliga fakulteten däremot

har man gott om utländska studenter.

– Men vi har inga kurser som är direkt avsedda för dem, berättar fakultetsdirektör Nils-Olov Halling. Det beror förstås på den internationella karaktär våra ämnen har. Vid Musikhögskolan finns i år 29 utländska studerande. För att lära sig spela fiol behöver man ju inte nödvändigtvis ha undervisning på engelska. Den här internationaliseringen innebär både ett hot och en styrka – våra elever kan ju när som helst försvinna om de hittar en bättre utbildning.

En särställning när det gäller studentutbyte står Handelshögskolan för.

– Vi har ett brett kursutbud på engelska och de studenter som kommer hit läser ofta ett helt år, berättar internationaliseringskoordinator Jenny Blomberg. Information om kurser finns samlad på nätet. Vi tar emot cirka 200 studenter per år och skickar ut omkring 150.

Eva Lundgren

Fakta / Kurser på engelska vid andra universitet

Hur står det till på de andra stora universiteterna i landet?

Jo, sammanfattningsvis kan man säga att satsningar ger resultat. Läs själva och jämför:

Stockholms universitet: Information om kurser på engelska finns på nätet men den är inte samlad, man måste gå in på varje institution för att få veta vad som finns. Många institutioner har inga kurser alls på engelska, som konsthistoria, psykologi, filosofi, andra har ett stort antal kurser, som statsvetenskap och företagsekonomi. Antalet utbytesstudenter SU tar emot är närmare 500 per år, de som åker ut är ungefär 250. Man skulle kunna ta emot fler men framför allt bostadsituationen gör detta omöjligt. Centralt arbetar 3 personer med frågor rörande studentutbyte.

Uppsala universitet: Alla kurser för utbytesstudenter finns i en katalog, både i pappersversion och på nätet. Man tar emot cirka 800 studenter och skickar ut cirka 700 per år. Centralt arbetar 8 personer med den här typen av frågor.

Lunds universitet: Det finns en katalog på nätet med i princip samtliga kurser på engelska eller andra utländska språk. Framför allt på teknisk och matematisk/naturvetenskaplig fakultet ger man fler kurser än vad som står i katalogen, beroende på utbytesstudenternas behov. Man tar emot cirka 1100 studenter och skickar ut cirka 900. Vid internationella sekretariatet arbetar 17 personer.

Umeå universitet: Det finns en katalog med samtliga drygt 200 kurser som erbjuds alla utländska studenter. Man tar emot cirka 360 studenter och skickar ut drygt 300 per år. Vid International Office arbetar 7 personer, varav tre studenter.

Linköpings universitet: Det finns en katalog på nätet med samtliga kurser på engelska. Man tar emot cirka 600 studenter och skickar ut ungefär lika många. Vid internationella sekretariatet arbetar 3-4 personer.

Vid varje universitet i undersökningen finns internationella kontaktpersoner ute på de olika fakulteterna i varierande grad.

”Forskningsöversikter är något nödvändigt ont”

Texter: Eva Lundgren

Foto: Göran Olofsson

En fråga om makt – om att etablera sig själv som forskare och muta in ett eget område? Eller en fråga om nödvändig information utan vilken dagens forskning inte vore möjlig?

Det handlar om forskningsöversikterna, de vetenskapliga artiklarna, rapporterna och om möjligheter att orientera sig i en komplex forskarvärld.

KUNSKAPSSAMHÄLLETs förbannelse – det kallar Dick Kasperowski det faktum att ingen kan ha överblick över ens en bråkdel av all information som ständigt produceras. Han har just disputerat på en avhandling om forskningsöversikter och konstaterar med förvåning att det bara finns en enda tidigare avhandling om ämnet.

– Forskningsöversikter är ofrånkomliga, jag använder dem själv. Man kan inte läsa allt som publiceras och översikterna blir också allt viktigare för att socialisera in doktorander och studenter i ett viss sätt att tänka. Kanske är det just därför, för att de är så nödvändiga, som man ogärna problematiserar dem?

Dick Kasperowski har studerat översikter inom ett fält han kallar VMA. Det är ett internationellt område där medie- och kommunikationsforskare och vetenskapsteoretiker undersöker relationerna mellan vetenskap, medier och allmänhet.

Och han konstaterar att forskningsöversikterna, vare sig de publiceras i tidskrifter eller i handböcker, inte är så neutrala som man kanske gärna tror.

– Det finns ingen enkel sanning i vetenskapen. Ändå blir det som publiceras i artiklar och översikter det som kommer att hållas för sant. Det är med hjälp av det som står där som politiker finner underlag för att fatta sina beslut, det är där journalister får veta vad som är viktigt att berätta om och det är därmed också där källan finns för mycket av det som allmänheten får veta om senaste nytt från forskningsfronten. Forskningsöversikterna representerar och legitimerar forskningen och gör forskningen relevant. De är intressestyrda

texter som på ytan kan verka ganska opproblematiska.

Särskilt inom kontroversiella områden, där det kanske dessutom finns ett politiskt tryck på forskarna att presentera enkla och klara fakta, får översiktsförfattarna stor makt om inte annat så för att det helt enkelt inte är möjligt att få plats med all osäkerhet eller alla kontroverser i en sammanfattning.

– Ändå är översikterna förstas viktiga, de översätter intressen mellan olika aktörer, talar om vad det är som studeras, vilka metoder som används, men också var gränserna för området går, vilken typ av forskning som ingår eller utgår. Det finns ingen ultimata forskningsöversikt men det finns översikter som kan vara bra mot bakgrund av någons behov.

LARS HOGLUND, prefekt vid institutionen för biblioteks- och informationsvetenskap, menar att forskningsöversikter är viktiga, särskilt för den som forskar inom områden som ligger i gränstrakterna för andra områden.

– Särskilt för studenterna är översikterna betydelsefulla för att de ska få en snabb bild av området. Men självklart är det viktigt att på ett tidigt stadium lära ut källkritik. Man måste lära studenterna att det som sägs alltid går att ifrågasätta och att de måste ta reda på om det kanske finns andra uppfattningar om det man studerar.

Susanne Holmgren, professor vid zoologiska institutionen och styrelsemedlem i Vetenskapsrådet, håller med om att den som skriver forskningsöversikter eller forskningsrapporter utövar viss makt, särskilt när det gäller områden som kan vara känsliga. Men oftare handlar det snarare om utnyttjande av erfarenhet.

– I en forskningsöversikt plockar man förstas fram det man tycker är viktigt och man har ofta ett krav på sig att värdera det material som finns. Det innebär att både den som skriver översikten och den som beställer har möjlighet att utöva viss makt. Självklart måste man vara medveten om att översikter innebär förenklningar och

vara kritisk. Och läser man översikter inom ett område som man inte kan så bra, bara för att få en snabb inblick, kan det förstås hända att man leds åt fel håll. Men jag tror ändå inte att det är forskningsöversikterna eller artiklarna i de ansedda tidskrifterna som utgör det stora problemet när det gäller risken att få vinklad eller felaktig information om vad som händer inom forskarvärlden.

DEN STORA FARAN utgör all den enorma mängd information som finns tillgänglig för alla ute på nätet och som inte är kontrollerad av någon.

– Det är så lätt att leta efter en bild eller en enkel förklaring på något man snabbt vill ta reda på. Faran ligger inte så mycket i att vi forskare okritiskt skulle ta till oss vad vi hittar där, men studenter och elever i skolan letar ofta efter information på nätet. Och där finns det en uppenbar risk att de hittar allt möjligt som inte alls är kollat eller skulle hålla för en närmare granskning ■

Den ökade specialiseringen en förbannelse

Man måste läsa sitt ämnes stora klassiker, menar docent Gunnar Falkemark vid statsvetenskapliga institutionen. Det är genom dem man får ett bredare perspektiv och lär sig att sätta in saker och ting i sitt rätta sammanhang.

– En statsvetare som inte läst Aristoteles har en beklaglig brist i sin bildning, en nationalekonom som inte läst Adam Smith är obildad. Och vad är en historiker som inte läst Thucydides berömda bok om kriget mellan Sparta och Aten? Eller en sociolog som inte läst Weber – fast några sådana finns nog inte.

Gunnar Falkemark menar att den ökade specialiseringen inom forskarvärlden både är en nödvändighet och en förbannelse. De som är experter blir experter på allt mindre områden och vet snart allt om ingenting.

Det finns ingen enkel sanning, menar Dick Kasperowski. Ändå blir det som publiceras i artiklar och översikter det som kommer att hållas för sant.

– Leibniz, som dog 1716, anses ha varit den siste som klarade av att läsa alla existerande böcker. Men mångsidigheten får inte försvinna. De riktigt stora forskarna är alltid breda och orienterade även inom andra discipliner än den egna. Särskilt inom samhällsvetenskap och humaniora leder långtgående specialisering till enfald. Och som lärare är en av ens viktigaste uppgifter att sätta in saker och ting i sitt sammanhang, globalt, historiskt och filosofiskt för det är ju ofta det studenten inte kan och behöver hjälp med.

ATT DEN AMERIKANSKA dominansen inom forskarvärlden blir allt mer påtaglig ser Gunnar Falkemark som ett stort problem.

– Förr i tiden kunde många professorer fem språk – latin, grekiska, engelska, tyska och franska. Och den som tagit studenten hade i regel läst åtminstone tre utländska språk. Nu kan man inte använda litteratur på något annat främmande språk än engelska, inte ens på norska eller danska, då protesterar studenterna. Det finns ingen motivation att lära sig något annat språk än engelska och den som trots allt studerat något annat språk slöar lätt till eftersom det bara är engelska man möter i sitt arbete. Det är synd, det finns många viktiga verk inom andra språk som aldrig blir översatta. Tyskar skriver till exempel för tjocka böcker! Och om man bara läser amerikansk litteratur riskerar man att drabbas av en diskret indoktrinering av "the American Way of Life" ■

Forskningen är alltför amerikanskt inriktad

Starta en svensk högkvalitativ vetenskaplig tidskrift, gärna till Nobels minne.

Det föreslår professor Peter Eriksson som menar att det största problemet med forskningsinformation i dag är att den är så ensidigt amerikansk.

NATURE OCH SCIENCE – det är de två tidskrifter man läser i första hand om man vill veta det senaste inom medicinsk eller naturvetenskaplig forskning.

Och eftersom de här tidskrifterna har så gott anseende är det också här som all världens forskare vill bli publicerade, dels för att nå ut med det man gör men också för att förbättra sina chanser att få del av de stora internationella forskningsanslagen.

– Men eftersom de här tidskrifterna är amerikanska blir förstås icke-amerikansk forskning missgynnad, menar professor Peter Eriksson, stamcellsforskare vid institutionen för klinisk neurovetenskap. Har tidskriften två likvärdiga artiklar att välja mellan, den ena skriven av en amerikan, den andra av en svensk, väljer man gärna den amerikanska. Det innebär att amerikansk forskning blir väldigt dominerande dels när det gäller att få pengar men också därför att det är det amerikanska perspektivet på forskning, på vad som är viktigt och vad man bör satsa på, som får genomslag i världen.

Den amerikanska dominansen inom forskarvärlden är ett mycket större problem än svårigheterna med att få överblick, menar Peter Eriksson.

– Jag förvänas ofta över hur breda intressen forskare har och över att de trots tidsbrist ändå är så insatta i olika ämnen. Visst är forskningsinformationen massiv men samtidigt är detta en sund del av den vetenskapliga

utvecklingen – det mesta debatteras, stöts och blöts. I mitt fall gäller debatten stamcellsforskning och det är genom den här debatten vi till slut kan få en gemensam syn på vad som är tillåtet och var gränsen går. Det handlar egentligen om allmänhetens förtroende för forskning.

För att i någon mån motverka det amerikanska övertaget behöver Sverige en egen vetenskaplig tidskrift, något i stil med Science och Nature, anser Peter Eriksson.

– Svensk forskning har ett gott renommé utomlands och Nobel är ett starkt varumärke som skulle kunna utnyttjas. Varför inte låta Kungl. Vetenskapsakademien skapa en redaktion av framstående forskare för en tidskrift? Jag har svårt att tänka mig någon annan åtgärd som skulle få samma betydelse för det svenska forskarsamhället.

Starta en svensk vetenskaplig tidskrift, föreslår professor Peter Eriksson

Biblioteket i Alexandria öppnar igen

SOM FÖRSTA SVENSK tilldelades Annica Dahlström nyligen det prestigefyllda l'Oréalpriset. Hon får priset för mer än trettiofem års forskning om den mänskliga hjärnan, om vad som händer när nervsystemet skadas och om vad som skiljer kvinnors och mäns hjärnor åt. Men det är inte om det hon vill prata just nu. I stället vill hon berätta om en klarröd väv gjord av egyptiska beduiner, om möbler i körsbär

f Kr och som då sades innehålla all världens kunskap, det är förstås något man gärna framhåller.

DET ÄR ANNICA DAHLSTRÖMS engagemang som lett till att biblioteket fått en egen norsk-svensk nobelsektion – tre rum med möbler från Skåne och med väggar fulla av böcker skrivna av litteraturpristagare. Här ska också finnas datorer med videor, bilder och uppläsningar av nobel-

– Det var Christina Rinaldo, högskolelektor i Borås, som fick syn på en sådan här väv när hon var på en basar i Kairo. När hon vände på väven knottrade sig huden på henne, har hon berättat, för väven var vävd med tre varpar, en teknik som användes på Tutanchamons tid för 3 500 år sedan och som man trodde av var utdöd. Det var gamla beduinkvinnor som gjort väven. De börjar på våren när faren faller ull, sitter på sina kameler och spinner med fingrar och

liten industri kring det här växa upp.

Bibliotekets första konferens ska handla om neurovetenskap med fokus på barns hälsa. Konferensen ska pågå i fyra dagar och ledas av professor Christoffer Gillberg.

– Det blir cirka 120 deltagare och jag har bemödat mig om att få tag i personer från alla länder där det över huvud taget finns någon neurovetenskap. Här ska finnas en viss procent kvinnliga forskare, en viss procent yngre forskare och företrädare för alla kulturer. Jag har särskilt velat få med representanter för Afrika för det är ju det som är tanken med biblioteket – att det ska bli ett centrum för alla slags möten över sociala, kulturella, religiösa gränser mellan öst och väst. Jag hoppas att konferensen blir något återkommande, att det alltid blir en neurovetarkonferens i april och att årets andra månader får andra återkommande teman – arkeologi, lingvistik, marinbiologi till exempel.

MEN HUR VAR DET NU med l'Oréalpriset?

– Jovisst, det var väldigt högtidligt. Priset delas ut i samarbete med UNESCO till framstående kvinnliga forskare och jag var den första svenskan som fått det. Det delades ut den trettionde november på den franska ambassadörens residens i Stockholm, alla höga chefer på l'Oréal var där, liksom prinsessan Lilian. Och jag hade tagit med mig mina närmsta anhöriga. Man hade sagt till mig att ambassadören inte talade engelska så jag hade ansträngt mig för att få ihop ett tacktal på franska. Men det visade att alla talade utmärkt engelska, ambassadören också, så det enda som blev sagt på franska, det var när jag höll mitt tal. Prissumman var 50 000 kronor och det var förstås välkommet. Jag har betalt alla resor jag gjort för bibliotekets räkning själv, så det finns hål att stoppa i. Men med tanke på hur mycket pengar som slösades på middagar och festligheter tyckte jag kanske att man kunde ha gjort det lite mindre pampigt och ökat prispengarna i stället...

Eva Lundgren

FOTO: GÖRAN OLUFSSON/GU

Annica Dahlström är den första svenska som fått det franska l'Oréalpriset till en framstående kvinnlig forskare.

och om en konferens som särskilt ska ägnas åt barns hälsa.

Det handlar om biblioteket i Alexandria, det som invigs den 23 april, och som är byggt som en snett kapad cylinder så att taket lutar mot havet. Det intryck man ska få är av en uppgående sol och att det ligger på ungefär samma plats som det gamla biblioteket, det som grundades på 290-talet

pristagare. Sektionen öppnas den 24 april av drottning Silvia.

Och den väv som blir Sveriges nationalgåva till biblioteket och som ska hänga i kafeterian så att alla amerikanska turister ska kunna se den och säga: How wonderful, och genast rusa runt på basarerna i stan på jakt efter en likadan, den är vävd av egyptiska beduinkvinnor men monterad i Borås.

tår, så väver de och någon gång i oktober är arbetet färdigt.

Eftersom de unga kvinnorna inte vill lära sig hantverket håller den mångtusenåriga tekniken på att dö ut och det är det som den röda väven i biblioteket ska hindra.

– För om turisterna tycker att väven är så vacker att de vill ha en likadan så blir det intressant att tillverka flera och så kan en

Kanonpris på kombikort

Fr o m den 15 februari reduceras det förmånliga priset på kombikort för GU-anställda från 1380 kr till 750 kr.

Kortet gäller obegränsat för alla aktiviteter, utom klättring, fram till 2002-08-31. Du köper kombikortet i Fysikens reception mot uppvisande av legitimation. Vi har listor över samtliga anställda på universitetet.

För mer information om vad som gäller för GU-anställda, se www.fysiken.nu

FYSIKEN
WWW • FYSIKEN • NU

Ta det osäkra före det säkra

”SÅ SKULLE ALDRIG en kvinna i mitt hemland kunna göra”, sa Ahmad, när jag gick och stängde dörren om oss vid ett handledningsmöte för några år sedan. För honom var det i sin ordning, han hade bott många år i Sverige, men han förmedlade en reflektion över olikheter i könsrollernas institutioner i Iran respektive Sverige.

KOMMENTAREN fick mig att bryta upp min tidigare, mycket ytliga, kategorisering av den man vars uppsatsarbete jag handledde, och öppna mig mer för vad han försökte uttrycka i fortsättningen (vilket inte alls handlade om könsroller). I den hårda tidspress som utgör ett villkor för universitetslektorns arbete, hade jag stängt mig själv för alltför paträngande intryck och handledde istället stereotypen ”lismande arab”. Nu började jag uppfatta Ahmad som kritisk och politiskt intresserad (och kurd). Situationen var en av flera ingångar till vårt forskningsprogram om hur vi hanterar mångfalden i dagens arbetsliv (Leo-gruppen).

AV VÄSTSVENSKES BEFOLKNING är nu en dryg tiondel födda i 184 andra länder. Vi har många från Finland och från Sydeuropa, men också många från Östeuropa och från Mellanöstern. En del av de utrikes födda har högre utbildning än motsvarande svenskar, några få har lägre, men i stort sett motsvarar utbildningsnivån vår egen. Ända är arbetslösheten mycket större bland invandrare än bland svenskar. Det är också så, att de invandrare som har arbete inte får använda den utbildning eller kompetens som de haft med sig från det tidigare hemlandet. Om vi är lika eller olika och om det spelar någon roll kan bero på mycket små skillnader. Kvinnorna är hälften i botten men få i toppen. Invandrarna är mest utanför och få kommer in. Unga är för oerfarna och äldre är för gamla.

Allt liv är tydligt beroende av allt annat på jorden och i universum. Vi lever i en global värld i ständig förändring med folkflyttningar, storskalig industrialisering och ständig teknologisk tillgänglighet. Det leder till en kommunikativ anspänning som människan inte tidigare har levt under.

Ett sätt att förhålla sig till dessa livsvillkor är att försöka undvika osäkerhet och fortsätta att låta det välkända utgöra normen. Ett annat är att ersätta osäkerhet inför det okända med en nyfikenhet inför det överrask-

ande. Det är lätt att fastna i det första förhållningssättet i föreställningen att det är seriöst och rationellt. I det andra alternativet öppnar man för beröring.

ATT FÖRÄNDRA INNEBÄR att balansera mellan stabilitet och dynamik. När vi säger att vi vill skapa ett samhälle öppet för mångfald, kan det istället resultera i hindrande av skillnader. Vi organiserar ett sorts tillstånd för viss mångfald, men alla människor och relationers dynamik och olikheter kanske inte får plats där.

Inom universitetet håller vi oss med en mängd föreställningar om vad som är kvalitet i vårt eget arbete. Vi ställer krav på att alla ska kunna svenska och engelska – och bortser från den kunskap som utvecklats inom andra språkkulturer för att vi aldrig har tagit del av dem. Vi ställer krav på examen från det egna eller åtminstone svenska universitetet för att bli antagen som forskarstuderande – och bortser från möjligheten att för oss nya forskningsfrågor kan leda till spännande resultat, användbara i en globalt beroende värld.

Det är besvärligt att mötas när det kräver öppenhet utan invanda regelsystem och vardagsvanor. Det kan

vara hissnande, som en förälskelse, eller ångestladdad, som ett misslyckande där man vet att man borde vara kompetent. Det innebär att våga beröra och att våga bli berörd.

KAN VI UTVECKLA det modet – och ändå också utveckla ett demokratiskt samhälle? Människans spontanitet får kanske för lite plats i vårt välorganiserade samhälle för att vi ska må väl, men, å andra sidan, skulle vår demokrati rämna (vilket redan sker till viss del) om vi inte upprätthåller en del grundläggande regler som garanterar alla människors lika rättigheter. Vilken väg som är mest demokratisk och lyckligast kan vi aldrig veta. Jag satsar hellre på den osäkra ...

Gill Widell

Universitetslektor i företagsekonomi/projektledare för Leo-gruppen/institutionen för arbetsvetenskap

FOTO: GÖRAN OLSSON/NU

Några frågor till...

Webmaster **Mikael Stoltz** på avdelningen för information och omvärldskontakter som är en av dem som ligger bakom utvecklandet av ett nytt publiceringsverktyg vid GU, där man kan publicera sidor snabbt och enkelt utan att kunna ett skvatt om webbredigering och html-kodning.

Ett nytt verktyg – vad ska det vara bra för?

– Det ska vara lättare för fler att kunna publicera sig på webben utan att behöva ha kunskap om webbtjänst. Den som skriver texten ska inte behöva gå vägen om någon webbnisse för att publicera den.

Men hur går det till, rent praktiskt?

– Du använder enbart din webbläsare. När du kommer in på sidan skriver du in vad artikeln ska heta, sidan byggs kontinuerligt upp med rubrik, brödtext och bild. Under tiden kan du granska sidan och när du är nöjd är det bara att publicera sidan.

Är det så lätt?

– Ja, det krävs faktiskt inga akademiska poäng för att klara av det.

Vad är fördelen med det här verktyget jämfört med alla andra som finns på marknaden?

– Vi har tittat på andra verktyg på marknaden och tagit fram det bästa.

Vem ska använda verktyget?

– Den första versionen är först och främst avsett som hjälpmedel för att skapa en nyhetsservice. Men version två kommer att vara en mer renodlad webbplats, där man kan skapa en sida från scratch. Alla inom gemensamma förvaltningen som gör webbsidor kan använda verktyget och på sikt är förhoppningen att fler inom GU ska ha glädje av det här. E-posta mig om du har några frågor, mikael.stoltz@adm.gu.se

Profilen

Namn: Johannes Landgren

Ålder: 40 år

Bor: Villa i Mölndal tillsammans med fru och fyra barn 16, 12, 7 och 3 år gamla.

I skivhyllan: Petr Eben, Bill Evans, psalmtolkningar, Bach, Gullin, Ellington, Paul Simon, Pink Floyd, Olivier Messiaen, Arvo Pärt med flera.

Ser på: Seinfeld och låter MTV stå på för att hänga med. Men blir mest irriterad. Tycker om Snacka om Nyheter och barnfilmer.

Senast lästa bok: *Kalas hos Plupp* av Inga Borg. Annars mest facklitteratur.

Fritidsintressen: Bordtennis med barnen och att skjutsa dem. Musik förstås.

Favoritmat: Fläskfilé med potatisgratäng och ett glas rödvin.

Forskare i improvisation

Text: Lars Soold **Bild:** Hillevi Nagel

Genom att wallraffa i jazzen, barocken och populärmusiken har organisten och musikforskaren Johannes Landgren spårat improvisationens väsen. Det har han gjort inom den första postdoktorala forskartjänsten vid en svensk konstnärlig fakultet.

MYCKET FÖRÄNDRADES när han förstod att delar av den tjeckiske tonsättaren Petr Ebens musik byggde på improvisationer. Johannes Landgren var i Prag för att, som han trodde, studera traditionell komposition och hur musiken var tänkt att framföras. Men i skärningspunkten mellan det improviserade och det komponerade öppnades ett fönster till ett annat förhållningssätt till livet och musiken. Nu handlade det inte längre bara om svarta prickar och linjer. Inte heller om ett helt fritt skapande utan gränser. Utan om människan bakom prickarna. Och om en man med judisk-katolsk bakgrund som av en "nära döden upplevelse" i Buchenwalds koncentrationsläger besjälades med ett obändigt behov att uttrycka sig.

Så småningom ledde det till en avhandling om Petr Ebens musik. Vilket gör Johannes Landgren till en symbol i debatten om det kan anses vetenskapligt att använda forskningsanslag till att lira musik. Eller om gestaltning är en nödvändig del av forskningen inom konstnärliga områden.

SOM BÅDE ANALYTISK FORSKARE och musiker står han med ena benet i den vetenskapliga, akademiska världen och med det andra i det praktiska musicerandet. Han ser det dock inte som ett motsatsförhållande utan de båda världarna kan befrukta varandra. Landgren studerade till organist, solist och körpedagog på Musikhögskolan innan han gjorde sin avhandling på den musikvetenskapliga institutionen. Även om han tycker att skilsmässan mellan institutionerna 1997 inte borde ha ägt rum vill han nu lämna den debatten bakom sig.

– Om man inte kan se försonande på sin historia kan man inte heller se kreativt på sin framtid, säger Johannes Landgren.

Han är prästson och född i Arjeplog. Familjen flyttade mycket och under skol- och tonårsiden bodde de på Hellsjöns Folkhögskola där fadern jobbade. Idag bor Johannes Landgren i Mölndal med sin familj. På Musikhögskolan har han arbetat som orgellärare och samtidigt haft en omfattande verksamhet som frilansande organist och körledare, såväl inom landet som internationellt. Musicerandet har bland annat resulterat i tio CD-skivor och för närvarande befinner han sig i slutfasen av projektet som han kombinerar med pappaledighet och att handleda studenter på C- och D-nivå.

– Just nu har jag ingen kör och har mycket abstinens för det. Jag hoppar in i enstaka projekt, men ansvaret för en kör går inte att ta halvhjärtat. Ska man vara med måste det vara fullt pådrag, säger Johannes Landgren.

Fem år efter disputationen har han fortfarande kontakt med den tjeckiske tonsättaren. Och i maj väntar en särskild konsert då Landgren av Eben ombetts att i Göteborg stå för uruppförandet av Ebens andra stora svit.

– Det fanns krafter som ville ha uruppförandet till Tyskland. Men Petr Eben ville att det skulle ske här. Det känns fantastiskt och förstås hedrande.

Under den postdoktorala forskningen har han fortsatt att jämföra Ebens sätt att använda både strukturen komprimerande och improvisation på vägen fram till det slutliga verket. Efter studier av två verk har Landgren sett att skillnaderna inte är så stora mellan de olika metoderna. Likheter är däremot desto större. Det har dock haft större betydelse vilket instrument Eben använt sig av, vilket ytterligare stärkt teorin om sammanhangets betydelse.

– Här gömmer sig Ebens syn på livet i stort. Han anser att de gränser som instrument och sammanhang sätter befruktar den konstnärliga processen. Tvärtom den syn som skapat myten om det fullständigt fria konstnärliga skapandets möjligheter, säger Johannes Landgren. För att undersöka olika geners sätt att

improvisera har han givit sig in i dem som musiker.

– Jag försöker belysa hur musikaliskt skapande kan formuleras som improvisatoriska strategier. Genom att wallraffa i jazzen, barocken och populärmusiken har jag försökt ta mig in i det som styr skapandet.

Han har gjort det utifrån hemvisten i den klassiska musikens koder och resultatet är att det är mötet mellan musiker, mellan stilar eller mellan olika partier inom ett musikstycke som skapar improvisationen. Det verkar vara så att där friktion uppstår, där skapas också det nya.

– Det går inte att slå fast några säkra definitioner eftersom det konstnärliga skapandet i sig är så dynamiskt. Egentligen skulle jag kunna stanna kvar och fördjupa mig i var och en av genrererna. För allt vad livet har av kärlek, hat, avund, värme och så vidare rymms i varje enskilt sammanhang, säger Johannes Landgren.

I höstas genomfördes ett tvådagarssymposium på Musikhögskolan med konserter och tillhörande introduktioner.

– Tanken var att spegla några skårer av allt det som finns inom improvisation och att presentera det som pågår av konstnärliga utvecklingsarbeten som är relaterat till musikalisk gestaltning.

TILL SLUT HAR ALLT knutits samman i resonemang kring den gestaltande forskningen och relevansen av att använda gestaltningen som en del av forskningsprocessen. Johannes Landgren ser en risk i att den här forskningen kan hamna mitt emellan två världar.

– Det är lite besudlat, lite komprometterat från både den konstnärliga och från den vetenskapliga världen att befinna sig i ett gränsland där man både sysslar med forskning och med konstnärligt utövande.

BEGREPPET KONSTNÄRLIG FORSKNING innebär för honom forskning inom det konstnärliga området.

– Men om man menar konstnärlig forskning som har ett alibi för att den är lite mera konstnärlig, så är den inte särskilt intressant för vetenskapssamhället. Det pågår en spännande debatt om detta som bottnar i vad som är konst och vad som är forskning.

Men att lira musik inom ramen för sina forskningsanslag kan sticka i ögonen. Det finns kritik mot att drivkraften för forskning är att finansiera eget spelande.

– Det finns med, men den huvudsakliga drivkraften är viljan att undersöka, dissikera och definiera.

Landgren anser att det inom konstnärlig forskning kan vara nödvändigt att använda gestaltningen i själva forskningsprocessen. Inte bara i slutampen när man presenterar ett verk.

– Skapande av musik är ett skeende i tiden. Jag har svårt att se hur jag skulle kunna undersöka ett objekt utan att också ge mig in, ta aktiv del och påverka processen. Om jag ställer mig utanför och betraktar den är risken att jag tappar funktionen, instrumentens begränsningar, möjligheter och så vidare. Men å andra sidan är den analytiska, betraktande delen av forskningen lika viktig.

Men frågan är hur han behåller sitt analytiska perspektiv när han är mitt inne i sitt spelande.

– Man måste hela tiden gå in i och ut ur ett skeende. Om gestaltande forskning ska vinna genstar i konstnärliga sammanhang måste man hålla sina kvaliteter som musiker vid liv. Likväl som färdigheterna i metodutveckling och annat analysarbete måste övas och underhållas.

MED ÄREN HAR Johannes Landgrens syn på musik och improvisation förändrats. Inte minst genom flitigare umgänge med jazzmusiker, vilket har utmanat hans syn på musicerande.

– För lyssnaren är det rätt oväsentligt om musiken är improviserad eller komponerad. Det kan styra hans upplevelse att han vet vad det är. Men egentligen är inte upplevelsen styrd av hur musiken kommit till.

Med den insikten kan Johannes Landgren slappna av i sitt förhållande till improvisation kontra komposition. Det avspeglar sig också i slutsatsen i avhandlingen om Petr Eben och hans musik där Landgren släpper taget om musikteorierna och kopplar ihop musiken med tonsättarens livserfarenheter. Erfarenheter som påverkat honom starkt och som gjort att musiken bara måste ut. Oavsett hur den kommit till.

– Många kommer till Eben och frågar om de skall bli kompositörer. Då brukar han svara: "Sluta komponera några månader. Om du märker att du mår bättre och din omgivning tycker du är trevligare så är det kanske inte det första du skall bli" ■

Fakta / Forskning

Den konstnärliga fakulteten bildades 2001. I den ingår Musikhögskolan, Högskolan för teater, opera och musikal, Högskolan för design och konsthandverk, Högskolan för fri konst/Valand och Högskolan för fotografi och film.

Från 1993 har Musikhögskolan utgjort eget fakultetsområde. Den praktiska skillnaden med fakultetsbildningen från 2000 är att man har rätt att bedriva egen forskning och utse hedersdoktorer.

– Ambitionen är att forskningen skall handla om konstnärligt gestaltande verksamhet och att vi inte skall syssla med humanistisk forskning. Skillnaderna kan dock bli väldigt små jämfört med den praktiska musikforskningen på institutionen för musikvetenskap som funnits sedan 1977. Där finns också stora möjligheter till samarbete, säger dekanen för fakulteten, Bengt Olsson.

Idag finns 15 verksamma doktorander inom fakulteten som forskar i ämnena musikalisk gestaltning, musikpedagogik, design och digital gestaltning. Planer finns på forskning inom fri konst och inom fotografisk och filmisk gestaltning.

– Den här typen av fakultetsbildning finns på olika håll i Europa, men den här är unik med tanke på den bredd vi har, säger Bengt Olsson.

serie UNIVERSITETETS SKEPNADER

Med Pedagogen inleder vi en serie om universitetets byggnader.

Som en rest av den gamla campus-tanken ligger Pedagogen utlokaliserad långt från stadens centrum.

I Fässbergsdalen, vid bergets fot, reser sig ett präktigt 70-talsbygge ur terrängen. En kraftig fyrkant, klädd i brunrosa aluminiumplåt.

Och man frågar sig:
Hur hamnade den där?

70-tal som väcker känslor

Text: Kajsa Asklöf **Bild:** Göran Olofsson

IDÉN OM ETT CAMPUS ÄR GAMMAL. Claes Caldenby, professor i arkitekturhistoria, berättar om de första amerikanska universiteten som lanserade begreppet på 1700-talet. De hade tagit med sig tanken om en kringbyggd gård från engelska college som Oxford och Cambridge, som i sin tur hade de gamla klostergårdarna som förebild. Men eftersom USA är ett stort land blev universiteten i början inte mycket mer än en byggnad med en gräsplätt framför, som döptes till campus.

– Campus betyder fält på latin och kommer egentligen från campus martius, exercisfältet i Rom, säger Claes Caldenby, som skrivit boken *Universitetet och staden*.

Så småningom kom det amerikanska campusbegreppet att innefatta hela området när universiteten växte på 1800-talet. Campus blev universitetets själ.

BEGREPPET KOM TILL Sverige i slutet av 50-talet med personer som Gunnar Myrdal som vandrat omkring på livfulla amerikanska campus i behagligt tempererade zoner, som Kalifornien, där allt fanns samlat som en student kunde behöva, från bostäder, bibliotek och undervisningssalar till matställen och sportarenor. Så mycket liv är det knappast vid pedagogiska institutionen i Mölndal efter klockan 17.

– Den amerikanska idén skiljer sig från den svenska genom att den ska ta hand om hela studentens liv, och vara "in loco parentis", i föräldrarnas ställe. Men i USA låg campus isolerad från staden, som de traditionella lärosätena i Sverige inte gör, säger Claes Caldenby.

På 70-talet hade ändå idén om ett campus vunnit gehör i Sverige, och Frescati i Stockholm och universitetet i Linköping är exempel på detta. Claes Caldenby kallar dem externuniversitet. Det var i de strömningar-na Pedagogen växte fram.

I början av 70-talet satt arkitekten Ursel Mattsson i ständiga möten för att få till den bästa lösningen på uppgiften att bygga ett hus som skulle mäkta med trampet från 4 000 personer. Börje Svensson, dåvarande prefekt, hade länge drivit tanken om ett gemensamt hus för de i staden utspridda institutionerna med släktskap.

– Från Lärarhögskolans håll var man väldigt nogga med att man ville ha ytor där man hela tiden träffades. Man skulle tvingas gå runt i huset och träffas. Tidigare kände man många människor bara per telefon, och det skulle huset ändra, berättar Ursel Mattsson.

Kassetterna i taket och glasfönster i väggarna är 70-talssignum.

Luftighet, dagsljus, volym och ordning i huset var Ursels tanke när hon ritade. Flexibilitet, öppenhet och dagsljusbelysta lokaler var ledorden.

– Om man bygger ett hus för 4 000 personer så måste det vara ordning. Och man måste planera generellt och flexibelt.

FRÅN BÖRJAN VAR DET tänkt att den samlade lärarutbildningen skulle ligga i närheten av Liseberg. Att den sedan tog ett rejält kliv över kommungränsen har förmodligen ekonomiska orsaker, och kan i det närmaste liknas vid en kupp.

– Göteborgs kommun som ägde marken ville ha mycket bra betalt. Parterna kom inte överens, och över en natt kom Mölndal på att de ville ha en lärarhögskola. Tomten skänktes de i stort sett bort, berättar Allan Svensson.

Han var prefekt måndagen den 14 april 1975 när den skinande nya Pedagogen högtidligen invigdes.

– Då var pengarna slut, så aulan saknade stolar. Kommer du ihåg det? säger Ursel Mattsson, som besöker "sin" byggnad för första gången på många år.

– Vi satt på kuddar och Lena Hjelm-Wallén invigningstalade.

– En del tyckte att det såg ut som ett bastant fångelse, men när man kommer in här är det luftigt. Kort sagt skulle jag vilja säga att huset fungerat väldigt bra. Jag tycker framför allt att det har varit väldigt funktionellt, men nackdelen är läget. Kommunikationerna är inte de bästa och inte bara studenter har lång resväg utan även föreläsare och forskare. Det gör det svårare att upprätthålla kontakten med kollegor, säger Allan.

– Idag bygger man inte så stora hus utan att dela upp det i huskroppar. Det kämpade vi för då också,

Med en fasad av liggande bockad aluminiumplåt sticker Pedagogen upp ur marken i Fässbergdalen.
 – Det var ett väldigt populärt monteringsfärdigt material som alla ville ha på 70-talet, säger Claes Caldenby.
 – Hörnlösningarna är väldigt fina, där plåt möter plåt, säger Ursel Mattsson.

– Eftersom huset byggdes för 4000 personer måste vara rejäla tag, säger Ursel Mattsson.

men alla förflyttningar skulle ske inomhus. Vi kunde inte trola bort den stora skalan, men vi kunde dela in den i delar som är hanterbara, säger Ursel.

Huset är byggt kring sex kvadratiska innegårdar om vardera 400 kvadratmeter, där träden idag hunnit bli ganska stora.

För Ursel blir det ett bitvis angenämt återseende. Mycket är oanfrätt av de 25 år som gått, och för den som vill få en klar påminnelse om 70-talet är det bara att stiga in och beskåda gröna, gula och orangeröda

trappräcken och dörrar, lutande fönsterbrädor och tidstypisk design på möbler, textilier och lampor. Allt är anmärkningsvärt orört av tiden, och skulle i det närmaste kunna bli K-märkt.

– 25 års slitage har inte märkts särskilt mycket, intygar Allan Svensson.

– Vi tyckte att vi hade kvalitét både vad det gällde material och rummets höjd. Det är 3,30 meter till understa balk och sedan ytterligare 30 centimeter i kassetterna, säger Ursel.

– Det märker man när man har långa möten. Luften tar aldrig slut. Akustiskt har jag heller inget att anmärka på. Men fönstren i övervåningarna är lite små. De gör att man får ett fästningslikande intryck med små gluggar, säger Allan.

– Det har att göra med normen för hur mycket fönsterglas som fick finnas i fasaden, berättar Ursel och tillägger att fönstren fått bytas ut eftersom de hade dåligt virke.

Allan berättar att det inte var direkt med jubel som han flyttade hit den gången för drygt 25 år sedan. Även om han såg fördelar med att samlas på ett och samma ställe tyckte han att det låg för långt från staden och de andra institutionerna.

När man byggde hade man tagit till rejält för det var meningen att fler institutioner skulle flytta med.

– Men det blev inte så. Sociologen kämpade med näbbar och klor för att inte flytta hit, och psykologen ville inte heller flytta ut på landet, berättar Allan.

– Då hade trenden vänt och hela campustanken övergetts, berättar Ursel.

Resultatet blev "vita fläckar" i byggnaden som stod oinredda och outnyttjade i 10 år, innan lärarutbildningen utvidgades.

Det man slås av när man stiger in i Pedagoger är dess luftighet och generösa ytor. På 70-talet var det än mer så.

– Vi hade väldigt bra arbetsrum tidigare. Jag hade ett på 25 kvadratmeter när jag var prefekt, men sedan blev det ont om plats så då började man sätta upp mellanväggar. Hela byggnaden var spatiöst tilltagen med stora uppehållsområden, mycket av detta har blivit lärosalar. Nyttjandeprocenten är mycket högre nu, men det var vackrare förut, säger Allan.

Och det är just det som gör Ursel besviken. Hon menar att hela huset har en struktur som är viktig att bevara, inte minst för orienteringens skull.

– Det är ett 70-tals signum att huset är mycket strukturellt ordnat. Men man har byggt aldeles för mycket på plan två, förtätat för mycket, och på det sättet förstört strukturen. Vi jobbade med glaspartier som gav genomsikt genom huset. Nu är utblickarna ofta förbyggda och man kan inte orientera sig, säger Ursel.

PÅ PLAN TVÅ finns en informationshytt, ett inbyggt datarum, samt en del skyltar och väggarmaturer som kom dit på 80-talet och som Ursel skulle vilja rensa bort.

– Självklart ska man kunna göra ändringar i huset, men då måste man vara hänsynfull mot husets karaktär vare sig man tycker om den eller inte. Det är viktigt att man inte stör ordningen i huset för om man gör det missar man grundidén.

När huset projekterades samarbetade arkitekterna med flera konstnärer om färgsättningen och den konstnärliga utsmyckningen. De båda trapphusen i byggnadens ändar målades röda, och de två i mitten blev gröna respektive gula. Nu har ett blivit blått istället.

– Det finns en princip med färgsättningen. →

Flexibilitet, öppenhet och dagsljusbelysta lokaler var ledord för arkitekterna. Det gick att åstadkomma med hjälp av de sex innegårdarna.

→ Man skulle känna när man gick i korridorerna mot de vita trapphusen att man kom till centralstråket och utgångarna. Skyltningen och rumsindelningen var logisk, men när man målar om enstaka ytor så stämmer det inte.

– Huset är inte så lätt att orientera sig i, när man kommer in så man behöver hjälp av färgerna, säger Allan.

URSEL ÄR GLAD att så mycket av färgsättningen ändå finns kvar. Dörrarna verkar exempelvis fortfarande klara sig med det lager färg de fick på 70-talet. Och Ursel är glad över att den blankmålade betongen vid hissarna och trapphusen har hållit. Betongen är spacklad så slät att man tror att det döljer sig ett lenare material under den högblanka färgen. På ett ställe har färgen rollats över, med vanlig nopprig färg, vilket inte alls ger samma effekt.

– Det är förmodligen för att det är billigare, säger Ursel.

En okänslig placering av dricka-automater i plan två mitt framför ett konstverk på väggen i form av en jättelik stickad vante, anser Ursel vara obegriplig.

– Automaterna borde få en placering som stämmer med rummets väggar, liksom konstverket. Konstrådet borde titta till den offentliga konsten som finns i byggnaden, säger Ursel.

I stort tycker hon ändå att huset står sig.

– Men jag tycker att man borde rensa ordentligt. Huset ska leva, men det är som hemma – då och då måste man storstäda.

DE STORA ASKOPPARNAS som fanns i bordens mitt lite här och var försvann successivt med början för tio år sedan. De senaste fem åren har det varit helt rökfritt. Nu finns en skylt vid ytterdörrarna som bestämmer uppmanar rökare att hålla sig minst 25 meter från entrén.

Tiderna förändras och campustanken med den. Nu talar man om att Pedagogerna ska flytta in mitt i centrum och ta över Sociala huset. Men att Pedagogerna skulle få flytta in till centrum är inget som Allan tror innan han ser det.

– Om det blir så vet nog bara Vår Herre. Jag har

sagt som så, att jag vill se flyttbilarna gå innan jag tror något, säger Allan.

Claes Caldenby har inget emot Pedagogerna som byggnad, bara läget, och tycker att en flytt skulle vara bra både för universitetet och staden. Studenterna skänker staden liv och staden ger studenterna kontakt med verkligheten de ska ut och verka i.

– Jag tycker att GU har ett bebyggelsemönster nu

som ligger helt rätt i tiden. Men något som absolut måste förändras är hyrorna, säger Claes Caldenby.

Förr ägde staten universitetets byggnader, sedan 1993 är det ett statligt bolag, Akademiska hus, som gör det.

– Min hypotes är att de gick ut med campusbegreppet när de fick uppdraget. De har lägesmonopol där. Man tar marknadshyra men egentligen finns det ju ingen marknad för många av de här lokalerna, säger Claes Caldenby.

Han tycker att det är orimligt att Akademiska hus ska gå med vinst och betala in sitt överskott till staten.

– I realiteten är vinsten en minskning av anslagen. Nu ser vi hyrorna skena iväg och anslaget för varje student minskar. Det gör att det uppstår ett underskott. De underskott Chalmers och GU dras med i dag skulle försvinna i ett nafs om man hade självkostnadshyra istället för marknadshyra, säger Claes Caldenby.

Fotnot: Självkostnadshyra är vad byggnader verkligen kostar i räntor och lån.

” Huset är inte så lätt att orientera sig i, när man kommer in så man behöver hjälp av färgerna ”

Trapphusen närmast gavlarna målades i rött.

Varför en språkspalt i GU Journalen?

Som jag ser det finns det tre särskilda skäl för att som anställd vid Göteborgs universitet intressera sig för språkliga frågor.

För det första rör det sig om trovärdighet. Om den som skriver i universitetets namn inte känner till eller bryr sig om att följa den standard och de normer som finns för framför allt neutralt skriftspråk, så blir resultatet att man betraktas som okunnig eller slarvig av dem som känner till normerna. Och det är många.

De normer det gäller rör framför allt stavning, böjning, vissa grammatiska frågor, stilnivå och nyord. De flesta av dessa områden behandlas i Svenska Akademiens ordlista (SAOL), som för övrigt framställs vid institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet. Man kan också vända sig till Svenska Språknämnden för rådgivning. Där har man telefonrådgivning varje vardagsförmiddag 9-12 (tel. 08-4424210). Svenska språknämndens skrivregler är också en användbar publikation.

FÖR DET ANDRA rör det sig om effektivitet och demokrati, det vill säga att de budskap man vill förmedla utanför kretsen av kolleger går fram så effektivt och störningsfritt som möjligt och kan förstås av så många som möjligt. Här är det svårare att finna några enkla råd att följa eftersom det handlar om hela texters uppläggning och utformning. Två väsentliga punkter är då urvalet av information och mottagaranpassningen.

Det finns dock stöd att hämta även i detta avseende. Vid statsrådsberedningen har man sedan 1970-talet arbetat med myndighetsspråket i dessa avseenden och i höstas utkom en rapport om myndighetstexters begriplighet och ett diagnosinstrument utarbetat av den så kallade Klarspraksgruppen. Dessa kan ses på www.justitie.regeringen.se/klarsprak/. Vid institutionen för svenska språket ger vi vissa terminer kurser i skrivande för GU-personal, och då arbetar vi också mycket med urval av relevant information, presentationsordning och mottagaranpassning.

EN TREDJE FRÅGA att intressera sig för är de facktermer av mer eller mindre väldefinierat slag som används inom olika ämnesområden, inklusive det administrativa. Att det finns sådana termer är naturligtvis viktigt för exaktheten i kommunikationen kolleger emellan. Men det finns ofta behov av att införa nya termer och kanske att omdefiniera gamla. Härordagen fick jag frågan från en konstvetare om man kunde använda ordet en horisontal, flera horisontaler när man talar om arkitektur. Det vore praktiskt, sa han, men det står ju inte i SAOL. Svaret är förstås att varje fackområde kan mynta vilka termer det vill, men det kan vara praktiskt att rådgöra med språkfolk innan. Och dessutom är det bra med nationell samordning, så att det inte blir olika termer för samma innehåll eller tvärtom, olika definitioner av samma term.

Det organ som samordnar termfrågor i Sverige är Terminologisentrum (TNC). Nätdressen är www.tnc.se.

Detta om språket på jobbet. Men sen kan man ju ha ett personligt intresse av att få veta saker också. Språk är ju så mycket mer än normativa råd. Så fråga gärna!

Kerstin Norén

Institutionen för svenska språket

Skicka in dina frågor och funderingar till GU Journalens språkspalt på e-post: gu-journalen@gu.se

FOTOGRAF: JOHAN NORÉN

FOTOGRAF: JOHAN NORÉN

Yrke: Litterär stand-up

Torbjörn Flygt, 2001 års August pristagare, lärde sig framför allt komposition när han gick den omtalade utbildningen i litterär gestaltning vid GU. Först nu efter sin tredje bok, *Underdog*, kan han säga att han är författare.

HAN KALLAR DET litterär stand-up och det går till så att han pratar en stund med publiken, om sin senaste bok *Underdog* naturligtvis, men också om den forskning han gjort om den tiden, sjuttio- och åttiotalet, och om den platsen, miljöprogrammens Malmö, och om hur svårt det var att ta reda på hur det egentligen var, för kan man tänka sig, det finns nästan ingenting skrivet om arbetet på textfabriken, en av Sveriges basindustrier under många år, men inget skrivet, nej, men det är där hon arbetar på ackord, åtta timmar varje dag, arbetsrum, symaskin, tåsömmar, hon som är mamma till Monika och till Johan som är romanens berättare, säger Torbjörn Flygt, och plötsligt är han där, mitt inne i sin text, där Johan får lära sig att borsta tändarna av fluortanten som åker runt på alla skolor, för det är sjuttioal, alla problem kan ännu lösas, alla är lika och drömmer man om att bli något så är det brandman eller sjuksköterska och reklamen säger – dubbeljapp, stor nog att bjuda på – jämfört med nittioalets Magnum – för god att bjuda på...

HAN HAR GÅTT på litterär gestaltning och det är först med den här boken, den tredje, som han tycker att han kan säga: Jag är författare.

– Vad jag lärde mig på litterär gestaltning? Komposition. Kursen var enormt slitsam, att utsätta sig för granskning och djupa diskussioner om ens egna och andras texter – det krävde en hel del. Men jag lärde mig mycket, sådant som jag alltid kommer att bära med mig som författare, grundläggande saker, som att bygga upp karaktärer och miljöer. Och att författaren, men däremot inte läsaren, alltid måste veta allt om sina personer. Jag lärde mig varför en text är bra eller dålig och hur jag kunde se min text med andras ögon. Och inte minst lärde jag känna författare, fick umgås i den miljön och blev bekräftad som kollega vilket aldrig hänt tidigare.

Litterär gestaltning, det är den tvååriga utbildning som startade 1996 och som då blev både omtalad och ifrågasatt: kan man verkligen utbilda sig till författare och kommer alla att skriva likadant nu? Men kritiken har tystnat, inte minst för att så många av dem som gått utbildningen blivit

så uppmärksammade. År 2001 års Augustpris gick till Torbjörn Flygt men även en annan student på Litterär gestaltning, Kerstin Norberg, blev nominerad.

– Men vad priset innebär för mig vet jag inte ännu, jag kan fortfarande vakna på morgonen och undra om inte allt är en dröm? Helt plötsligt hamnar man i rampljuset på ett sätt man inte är van vid, folk ringer från tidningar och frågar vad man tycker om disciplinen i skolan eller om EMU, precis som om jag vore någon sorts auktoritet. Det är lite skrämmande. Men samtidigt tror jag att det var bra att jag fick priset så tidigt, ingen under fyrtio hade fått det förut, får då vet jag att jag i alla fall gjort något som blivit riktigt bra, så just det behöver jag inte kämpa för. Det ger en viss frihet.

UNDERDOG ÄR ETT kammerspel för åtta personer förklarar Torbjörn Flygt och för tillfället är han fullt upptagen med att läsa in romanen för radio, ett arbete som kräver mycket koncentration.

– Klassemotive har varit viktigt för många läsare. Men just det är inte så centralt för mig. För mig handlar romanen om vad tiden gör med oss. Johan går ut från en trygg värld med mamma, storasyster och skolan till en värld där han inte riktigt vet var han hör hemma, varken när det gäller åsikter, utbildning eller klass. Jag har försökt skildra samhällets utveckling från köksbordsnivå, det är den typen av samhällsfrågor som intresserar mig och som kommer att finnas med i nästa bok också.

Litterär stand-up – det är ett uttryck som Torbjörn Flygt själv myntat och i stadsbibliotekets poesihörna är det fullt med folk den torsdagskväll då förra årets Augustprisvinnare ger föreställning. För föreställning är det, en blandning av skådespeleri, samtal med publiken och utantilläsning av romanen, där Johan undrar vad det egentligen är vi valt bort nu när den största svenska drömmen blivit att bli bortröstad på en Robinsonö? Och hustrun Helen vill ta en titt på huset på andra sidan vägen, en skillnad på 75 meter och en halv miljon, för att få höra till ett område där det finns bättre skolor, bättre lärare, mer resurser...

– Och jag vänder mig mot henne och säger att det trots räteläget kan bli kärt när den egentliga anledningen är att jag skulle känna mig obekvämt med att stolpa omkring på Österlen i vita linnekläder och dricka svala jordgubbsdrinkar, grilla i grannens trädgård, ständigt vara rätt, ah, la dolce vita...

Eva Lundgren

FOTO ANDERS FRANCK

Två nyckelpersoner i välfärdsprojektet i KwaZakhele – Jill von der Marwitz från University of Port Elizabeth och Matron Mopela vid käkstadens dagsjukhus.

Fortsatt partnerskap

Partnerskapet TWINNING-projektet formaliserades under den svenska veckan i Sydafrika i november 1999 och är finansierat av SIDA, i en första etapp till om år 2002.

Projektet har inlett av universiteten och högskolorna i vänorterna Göteborg och Port Elizabeth i Sydafrika. Partnerskapet/projektet berör sex sektorer: industri och näringsliv, urban utveckling, sport, konst och kultur, turism och Higher Education Programme, det vill säga "den tredje uppgiften".

Som ett led i utbytet av arbetsfarenheter ifråga om ökad social och kulturell mångfald i högskolan kommer flera från GU att besöka Port Elizabeth i februari.

Först kommer det att bli ett seminarium om teknikparker den 25 mars på Lindholmen i samband med ett besök från Port Elizabeth. Arrangörer blir GU och Lindholmen Science Park.

Den 18 april, på Handelshögskolan, kommer personer från de tre universiteten i Port Elizabeth att berätta om sina konkreta erfarenheter, arbetssätt och tankar kring detta under seminariet "Breddad Rekrytering – Mångfald i Den Öppna Högskolan ur Sydafrikanskt perspektiv".

Utbyte som ger nya perspektiv

Vårdutbildningen vid GU blir mer och mer global. Nu gör blivande sjuksköterskor vid Sahlgrenska akademien en del av sin praktik i Sydafrika. I käkstaden KwaZakhele i Göteborgs systemstad Port Elizabeth i östra Kapprovinsen lär de sig behandla HIV-aids, TBC, difteri, stelkramp och polio. Och där går de också en grundkurs i konsten att med begränsade tekniska resurser bygga upp en fungerande hemsjukvård.

DET ÄR RESULTATET AV ett samarbete mellan institutionen för omvårdnad vid Sahlgrenska akademien och Faculty of Health Sciences vid University of Port Elizabeth (UPE).

Grunden till det lades hösten 1999. Då undertecknades två dokument av stor betydelse för relationerna mellan västra Sverige och södra Afrika. För det första ett kontrakt om partnerskap mellan de båda städerna Port Elizabeth och Göteborg. För det andra "ett letter of intent" om student- och lärarutbyte mellan de värdvetenskapliga fakulteterna vid Göteborgs universitet och ett av universiteten i Port Elizabeth – UPE. Det utbytet är nu verklighet.

Lärare från de två universiteten har redan besökt och undervisat vid varandras institutioner. Sju studenter på sjuksköterskeprogrammet vid GU har gått klinisk utbildning vid UPE. En av dem en hel termin, de övriga fem veckor.

Alla sju har varit så kallade "free movers". Det innebär att de på egen bekostnad rest till Port Elizabeth och där sedan klarat sig på sina vanliga studiemedel.

De studenter som i fortsättningen ska delta i utbytet finansierar sina studier med hjälp av stipendier från Linnaeus-Palmeprogrammet. De fyra första som åker på de villkoren gör det i vår – två GU-studenter till Port Elizabeth och två UPE-studenter till Göteborg.

Studenterna från Göteborg kommer då att tillbringa några veckor av sin utbildningstid i en av Port Elizabeths käkstäder, KwaZakhele.

Där driver lokala myndigheter och organisationer i samverkan med Faculty of Health Sciences vid UPE under paraplyteckningen The KwaZakhele Health and Welfare Forum sedan några år ett så kallat välfärdsprojekt.

Avsikten med det är att genom vård och upplysning förbättra hälsotillståndet och öka levnadsstandarden för KwaZakheles drygt 100 000 invånare. (Av vilka 60 procent beräknas vara "ekonomiskt inaktiva". Det vill säga: sakna arbete.)

– DE SVENSKA STUDENTERNA kommer att följa verksamheten på vårt dagsjukhus i KwaZakhele, säger Jill von der Marwitz på Department of Nursing Science vid UPE. Och verksamheten där omfattar allt från blodprov och vaccinationer till information om aids och rådgivning när det gäller kost och personlig hygien.

– Men de kommer också att vara med när vi gör hembesök. Hembesöken är viktiga inslag i välfärdsprojektet. Och dem gör vi av olika skäl. En familj besöker vi därför att den behöver rent medicinsk hjälp. En annan för att visa den hur man städar eller lagar näringsriktig mat. Eller odlar sina

egna grönsaker. Det är en bred och nyttig utbildning.

DÄR INSTAMMER hennes kollega Bibi Kennergren, projektansvarig och studierektor på sjuksköterskeprogrammet vid Sahlgrenska akademien.

– I Port Elizabeth möter våra studenter ett sjukdomspanorama som de vanligtvis inte möter här. Vårt gamla sjukdomspanorama, kan man säga. Difteri, stelkramp, polio och TBC. Sjukdomar som de här hemma bara läst om – som något som fanns en gång för längesedan – men som de under sin tid i Port Elizabeth lär sig att behandla.

– Men de lär sig också mycket om vad palliativ vård i ett HIV-perspektiv innebär.

Och mycket om hemsjukvård. Framför allt lär de sig att det även med knappa resurser – utan tillgång till det allra nyaste nya i fråga om teknik – går att skapa en mycket god hemsjukvård.

– Men utbytet mellan UPE och GU är inte bara ett utbyte mellan två värdvetenskapliga fakulteter. Det är dessutom ett kulturutbyte. Studenterna – både de svenska och de sydafrikanska – stiftar bekantskap med nya miljöer och tänkesätt. Det är i sig värdefullt. Och det ökar förutsättningarna för att de ska kunna motsvara de krav som deras arbete i ett mångkulturellt samhälle kommer att ställa på dem, säger Bibi Kennergren.

Anders Franck

FOTO ANDERS FRANCK

Jill von der Marwitz på hembesök hos familjen Didishi.

Internationellt samarbete måste utökas och vidgas

Ny policy för internationalisering

Internationalisering är hela universitetets angelägenhet, slås det fast i GU:s nya policy. Professor Björn Hettne efterlyser en mer långsiktig och fördjupad satsning på internationellt samarbete.

BEHOVEN AV KONTAKTER utåt är stora i den nya globaliserade värld vi lever i, konstaterar Björn Hettne, rådgivare till rektor i internationaliseringsfrågor, i den policy som styrelsen har antagit.

– Internationaliseringen har fått en ny innebörd genom globaliseringen av världen, säger han och förtydligar med några exempel: Informationsteknologins utbredning minskar avstånden i tid och rum, de ekologiska problemen kräver globalt ansvar och de multinationella bolagens makt hotar många länders ekonomi.

– Vi kan också förutse en snabbt växande global utbildningsmarknad, som både vidgar och fördjupar det internationella samarbetet, men som också kan förvandla universitetet till mer eller mindre kommersiella kunskapsförmedlare.

Här gäller det att universitetet granskar sin egen roll. Vad betyder till exempel protektionism, neonationalism, religiös funda-

mentalism och en växande antiglobaliseringsrörelse? Dessa tendenser kan, enligt Hettne, utgöra ett hot mot internationalismens ideal av öppenhet och solidaritet.

– Därför är det så angeläget att universitetet har ett genomtänkt förhållningssätt till globaliseringen, säger Björn Hettne. En policy som står i motsats till kortsiktiga nationella och regionala intressen.

– EN VIKTIG UPPGIFT för universitetet är att försvara den intellektuella friheten och att internationellt samarbete utvecklas i en anda av solidaritet.

För att GU även i fortsättningen ska vara ett internationellt universitet krävs det fortsatt arbete på alla nivåer och ökade resurser.

– Det är viktigt att GU utåt framstår som en institution med en distinkt profil, utan att ge avkall på den bredd och mångfald som finns inom GU, säger Hettne.

DE SENASTE TIO ÅREN har internationaliseringsarbetet decentraliserats i takt med att allt fler institutioner och fakulteter knyter internationella kontakter.

Samtidigt, påpekar Hettne, finns det behov av en långsiktig och medveten strategi för GU.

– Det finns flera områden där universitetet som helhet är samarbets- och avtalspart. På många håll, inte minst utanför Europa, är universitetet mera hierarkiska organisationer än i Sverige. Då kan kontakter på central nivå fungera som en "ingång".

Han drar slutsatsen att det även behövs ett djupare samarbete inom den egna regionen.

– Vi kan utnyttja fördelarna bättre om högskolor och universitet i Västsverige samarbetar med andra i närregionen.

Till sist vill Björn Hettne framhålla att internationellt samarbete bör omfatta alla regioner i världen.

– Vi ska fortsätta satsa på Europa och Nordamerika, det är självklart. Men vi får inte glömma att GU har ett gott rykte ute i världen för sin forskning om tredje världen. Dessutom har regeringen markerat vikten av att satsa på utomeuropeiska regioner, t ex i den nya Asienstrategin.

För att nu konkretisera planerna ska rektor tillsätta en referensgrupp, med representanter från samtliga fakulteter. Gruppen skall bland annat ge riktlinjer och utforma handlingsplaner.

Allan Eriksson

Allt fler virtuella tidskrifter

Större delen av UB:s utländska tidskrifter finns inte längre i tryck utan enbart som e-tidskrifter. Så innan du går till biblioteket nästa gång för att läsa din favoritidskrift, kolla först på nätet, för förmodligen är det där den finns.

UB HAR I FLERA ÅR utvärderat utländska elektroniska tidskrifter. Nu har man kommit fram till att de elektroniska versionerna har blivit så stabila och lättanvända att tiden är mogen att avsluta flertalet prenumerationer på papperstidskrifter. Detta betyder att en stor del av tidskrifterna nu bara finns i e-version.

– Detta innebär en stor förbättring för våra användare, berättar förste bibliotekarie Mats Cavallin. Vad vi vinner är att användaren får direkt åtkomst till våra cirka 7 000 e-tidskrifter. Om man bara har lånekort kan man via vårt accesssystem sitta var som helst, i sommarstugan eller på Bali, och läsa våra

tidskrifter. Och det är lätt att skriva ut och kopiera.

– Det vi lagt ner stor möda på är att lära ut och svara på hur man kan använda de här resurserna, berättar bibliotekarie Ingall Johansson. Om man till exempel är intresserad av en viss tidskrift så kan man via e-post abonnera på att få ett meddelande när ett nytt nummer kommit ut.

Se <http://www.ub.gu.se/Gdig/tidskrifter/toc.html>. Vi har ansträngt oss för att systemet ska vara så enkelt som möjligt för användaren. Därför är vi också angelägna om att få veta när något inte fungerar.

UB HAR MED SINA sju bibliotek cirka två miljoner besökare per år, därtill kommer ett stort antal virtuella besök. Överbibliotekarie Jon Erik Nordstrand menar att man redan känner sig som ett nätbibliotek i det kommande nätuniversitetet.

– Vårt mål är ju att leverera information, oavsett om det är på papper eller på web-

ben, påpekar Ingall Johansson. Men ett problem är förstås att den moderna tekniken ställer nya krav på våra användare. Man bör kontrollera att man har Acrobat installerad på sin dator och vill man komma åt UB:s tidskrifter utifrån behöver man ett lånekort även om man inte tänker låna några böcker. Har man detta kommer det mesta att ordna sig.

– Folk är ofta fästa vid det tryckta, menar Mats Cavallin, och det är klart att det är speciellt att sitta och bläddra i en tidskrift. Det kanske också finns en fara i att vara alltför malinriktad i sitt sökande, man missar ju allt det där andra, det spännande som man får på köpet när man bläddrar i sin tidskrift. Men det går förstås att bläddra på nätet också.

Sök UB:s tidskrifter på www.ub.gu.se. Gå sedan vidare till Digitala biblioteket/Tidskrifter. Har du frågor kontakta Ingall Johansson, tel 773 1727.

Eva Lundgren

Notiser

Klart för festhögtider

DATUM FÖR Göteborgs universitets två stora högtider under 2002 är nu fastställda. Professorsinstallationen kommer att äga rum lördagen den 27 april kl 14.00 i Konserthuset, och doktorspromotionen den 19 oktober kl 15.00 i Kongresshallen, Svenska Mässan. Ceremoniansvarig blir även i år Roger Palmqvist, som nås på telefonnummer: 773 12 20.

Forskningsetik till Sahlgrenska

DEN FÖRSTA ENHET inom Temanämnden som flyttar ut och får en annan organisatorisk hemvist är Centrum för forskningsetik. I februari går flyttlasset till Medicinareberget. Föreståndaren Stellan Welin är nöjd med lösningen.

– Vi har ett mycket gott samarbete med Sahlgrenska akademien och de har som ingen annan visat ett stort intresse för vår verksamhet, säger han.

Stellan Welin utgår ifrån att de kan behålla sin oberoende status, även om det rent praktiskt kan innebära att inriktningen mot biomedicin blir ännu större. Han tillägger att det inte finns någon risk för att en flytt till Sahlgrenska akademien skulle hindra att centrat blir en resurs för hela universitetet.

Annedalskliniken invigs

TORS DAGEN den 21 februari invigs det nya hälsovetenskapliga centrat Hälsovetarbacken i gamla Annedalsklinikens renoverade lokaler. Göran Johansson håller inledningstal klockan 12 från en balkong i hus tre, som vetter mot Annedalskyrkan. Därefter serveras det tilltugg på det nya studietorget (biblioteket) till kortare tal.

Under december och januari har värdvetenskapliga fakultetens tre institutioner – arbetsterapi och fysioterapi, omvårdnad samt värdepdagagogik – flyttat in i lokalerna och samlats under ett och samma tak. I huset finns också avdelningarna för logopedi och audiologi och institutionerna för socialmedicin, allmän medicin och näringslära.

Det måste finnas strategier för att nå jämlikhet

AV BO ROTHSTEINS debattinlägga med anledning av den krönika jag skrev i GU Journalen nr 7 2001 framgår att Bo Rothstein ser samma hinder för jämställdhetsarbete som jag. Vi är glädjande nog båda överens om att det är ett problem för jämställdhetsarbetet att det finns en diskrepans mellan individuellt upplevd ojämlikhet och aggregerad upplevd och faktiskt existerande ojämlikhet. Vi är också överens om att det självfallet behövs strategier för att nå målet. Och även om jag inte delar Rothsteins positiva syn på den leninistiska avantgardestrategin – jag är till skillnad från Bo Rothstein och Vladimir Ilijitj Uljanov av den bestämda uppfattningen att de förtrycktas befrielse måste vara deras eget verk – så behövs självfallet strategier.

Vilka strategier kvinnor och män som individer och kollektiv kan eller bör välja för att utmana och förändra könsmaktsordningen varierar från situation till situation

och från tid till annan. Jag är i dagsläget inte säker på vilka olika strategier som är mest framgångsrika när och under vilka villkor. (Det är dessa frågor jag försöker få ett grepp om i den forskning jag nu bedriver).

VAD JAG DÄREMOT redan nu är helt säker på är att strategierna måste bygga på föreställningar om maktordningar och de måste vara kliniskt fria från egenskapstänkande – egenskaper och kön skall överhuvudtaget inte relateras till varandra. (Resonemanget bygger på forskningsresultat som jag har presenterat i boken *Där könsmakten ändras* som utkom på Borea Förlag, dec 2001.)

Jag delar även Bo Rothsteins idé om att universalism borde råda, däremot är jag övertygad om att framgångsrika strategier inte kan bygga på föreställningen att universalism råder. (Normen att universalism borde råda är mycket bra men väsensskild från föreställningen att den råder.) Proble-

met är nämligen att denna norm sällan är regel i den verklighet kvinnor eller män mött eller möter. Män har sedan universitetet byggdes, i likhet med i resten av samhällets olika institutioner, särbehandlats, kvoterats in, antagits på sämre meriter, hjälpt och lyft fram varandra – vilket delvis kan förklaras av att universalismens princip inte tillämpats.

SÅ DET ENDA JAG idag kan säga om strategier för att uppnå jämlikhet mellan könen är att

- De måste utarbetas av de kvinnor (och kanske män) som vill förändra maktordningen där dessa kvinnor (och män) befinner sig
- De måste vara kliniskt fria från egenskapsföreställningar såväl i likarts- som särartsstermer
- De måste bygga på kunskapen att universalismens principer ofta inte tillämpas

(om de hade tillämpats skulle jämlikheten redan ha varit ett faktum och texter som denna hade inte behövt skrivas).

PS. När jag skrev krönikan var jag bekymrad över den liberala slagsida som texten fick av utrymmesskäl – men eftersom en marxistisk skolad person som Bo Rothstein inte uppmärksammat detta faktum kanske det inte var så bekymmersamt som jag befärade.

P:P:S Men varför just marxist? Marx är inte den första som uppmärksammat det faktum att vi människor kan ha svårt att se den verklighet vi själva är en del av. I Bibeln står bland annat följande skrivet "Han gav dem också en liknelse: Kan väl en blind leda en blind? Ramlar inte båda i gropen?" (Luk 6:39) och "Varför ser du flisan i din broders öga när du inte märker bjälken i ditt eget?" (Luk 6:41).

Vicki Johansson

Lektor vid Förvaltningshögskolan

Befordringssystemets sötma avnjuts inte av alla lärare

DE SENASTE ÅREN har i enlighet med Högskoleförordningen (HF) kapitel 4 paragraf 11 respektive 12 antalet professorer ökat markant vid universitet och högskolor i Sverige. Antalet lektorer har också ökat i enlighet med HF 4:13 §. Jag gratulerar härmed alla befordrade professorer och lektorer för välförtjänt befordran. Det finns verkligen en rättvisespekt i befordringssystemet. Jag är dock medveten om att min åsikt om befordringssystemet är helt irrelevant för dess tillämpning. Oavsett vad var och en av oss tycker och tror, åligger det respektive högskola att följa högskoleförordningen till punkt och pricka.

Det finns tyvärr tre adjunktskategorier som enligt min åsikt inte tilläts avnjuta befordringssystemets sötma såsom Högskoleförordningen 4:13 § föreskriver. Detta

gäller åtminstone vid humanistiska fakulteten enligt nämndbeslut från 2001-10-18 (ärende 14), vilket jag reserverade mig mot.

Enligt HF 4:13 § "En adjunkt som är anställd tills vidare vid en högskola får befordras till lektor även om behörighetskraven inte är uppfyllda. Det gäller dock bara om adjunkten har visat särskild pedagogisk skicklighet eller särskild skicklighet att utveckla och leda verksamhet och personal vid högskolan eller visat särskild förmåga att samverka med det omgivande samhället".

Humanistiska fakultetsnämnden ställer i ovannämnda beslut krav på formell vetenskaplig kompetens för befordran av adjunktskategorierna i fråga. Beslutet lyder: "För att kunna anses besitta särskild skicklighet menas i detta sammanhang att den sökande har uppvisat breda och gedigna

kunskaper inom sitt ämnesområde, forskningsbaserad ämneskompetens. I normalfallet föreligger krav på en vetenskaplig aktivitet på en nivå motsvarande licentiatexamen". Som stöd för beslutet åberopade nämnden Högskolelagen, kapitel 1, paragraf 3, enligt vilken "verksamheten skall bedrivas så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning".

Jag anser att fakultetsnämnden har valt en orimlig, rentav felaktig tolkning av HF 4:13 §. Krav på formell vetenskaplig kompetens är inte på sin plats för någon av de tre adjunktskategorier som är nämnda i HF 4:13 §. Här ges i tre undantagsfall utrymme för lektorskompetens med tyngdpunkt på annat än den vedertagna vetenskapliga kompetensen. Denna paragraf står enligt min mening i linje med regeringens strävan efter

mångfald, bredd och pedagogisk förnyelse i morgondagens öppna högskola, i vilken lektorskompetens med tyngdpunkt på annan skicklighet än den vedertagna vetenskapliga också anses vara av värde.

Jag undrar hur nämnder och folk vid andra fakulteter inom GU tolkar, respektive tillämpar, paragraf 13 beträffande adjunktskategorierna i fråga. Det vore intressant att veta vad universitetsjurister har att säga om den ena eller andra tolkningen. Jag undrar också vad SULF respektive andra fackföreningar anser om detta.

Tolkningen av HF 4:13 § förtjänar ett förtydligande på universitetsnivå.

Nava Bergman

Ledamot i humanistiska fakultetsnämnden

Kulturroll under avveckling?

GÖTEBORGS UNIVERSITET är Västsveriges största kulturinstitution.

När Nobelprisets hundraårsjubileum firades deltog ett stort antal tidigare litteraturpristagare i festligheterna. Deras närvaro uppmärksammades inte minst av Kultur-Sverige. Vid Lunds universitet framträdde exempelvis två nästan nya pristagare, Günter Grass och Gao Xinjiang, vid seminarier och offentliga föreläsningar.

I GÖTEBORG hände inget alls. Universitetets tidigare akademidirektör, Gunnar Dahlström, tog under en rad år initiativ till att bjuda in det aktuella årets litteraturpristagare, som analyserade och disku-

terade sitt författarskap med kulturintresserade göteborgare inklusive våra litteraturvetare, biblioteksfolk, m fl. För egen del minns jag besöken av Isaac Bashevis Singer och Derek Wallcott som högtidstunder.

Ingen skugga skall falla över nuvarande akademidirektör, som i sina tidigare verksamheter vid universitetet inte självklart kan förväntas ha haft kontakt med vår kulturförmedlande roll. Men nog borde väl överlämnande av arbetsuppgifter vara rimligt vid vaktombyte?

En kulturinstitution till namnet, men inte alltid längre till gagnet – är det ett symptom?

Claes Hjertman

Svar: Alla bjöds in

GÖTEBORGS UNIVERSITET fick av Nobelstiftelsen tillfälle att framföra önskemål om besök av tidigare Nobelpristagare i samband med Nobeljubileet 2001. Önskemålet gick vidare till fakulteterna som återkom med förslag på 42 pristagare varav tre i litteratur, Dario Fo, Aleksander Solzjenitsyn och Toni Morrison.

Nobelstiftelsen fördelade sedan pristagarna utifrån universitetens önskemål men då vissa pristagare hade efterfrågats på fler ställen samtidigt gick det inte att helt till-

mötesgå våra önskingar. Göteborgs universitet tilldelades 14 pristagare, främst inom kemi och medicin, men ingen i litteratur.

Som brukligt är inbjöd rektor årets samtliga nobelpristagare att besöka universitetet men bland dem som tackade ja återfanns tyvärr inte litteraturpristagaren V. S. Naipul.

Inger Weijding

akademidirektör

"GU Journalen är en tidning för debatt och diskussion"

Vicerektor Bengt-Ove Boström

Skriv till GU Journalen

Häftiga diskussioner vid kaffebordet? Protester, debatter, kritik och beröm? Låt fler få veta vad du tycker. Skriv till GU Journalens insändarsida, e-post: gu-journalen@gu.se. Men skriv kort och kärnfullt, runt 350 ord, absolut inte mer än 450. Uppge alltid namn och institutionsadress till redaktionen. Om du vill vara anonym eller använda pseudonym i texten går det bra. Redaktionen förbehåller sig rätten att korta manus. Delta även i GU:s elektroniska debattorgan på adress: <http://friaord.gu.se/> Manusstopp för nästa nummer är den 15 mars.

Den läraktiga saten

Specialist med ett djupt perspektiv för principernas skull kan offra sitt liv. Generalist är en slugare släle som låter principerna dö i sitt ställe.

Guido Satir

Varför är det så tyst på universitetet?

Marie Demker, forskarsistent på statsvetenskapliga institutionen och lärarrepresentant i styrelsen.

– Jag tycker nog inte att det är så tyst på universitetet. Om man lyssnar ordentligt så hör man hur det prasslar och mumlar överallt. Att detta talande inte när ut beror på två saker. För det första är inte alla så intresserade av vad som sägs, det krävs vilja för att lyssna, samt för det andra att de som pratar ofta är så trötta att de inte orkar skrika. Dessutom är det alltid svårt att föra gemensamma diskussioner på ett decentraliserat universitet.

– Med anledning av detta sista faktum skulle jag här vilja slå ett slag för en s k faculty club – men kanske på bredare basis än fakulteten. Varför har inte forskare, lektorer och professorer en plats där man över institutions- och sektionsgränser kan träffas, ta en kopp kaffe, ha ett sammanträde eller läsa tidningen och diskutera gemensamma ting? En sådan plats skapar samtal, och poängen

med dess begränsade "medlemslista" är att samtalen kan föras utan föregående piruetter eller olika förbehåll. För att inte tala om den forsknings-samverkan som helt plötsligt skulle kunna uppstå – då kan vi tala om mångvetenskap!

Frågan går till GU:s personaldirektör Christina Nordberg

– Sedan mitten av 1990-talet har den långa sjukfrånvaron ökat drastiskt vid universitetet. Utredningar gjordes förra året och visade på i vissa avseende "all time high" vad gäller sjukläget. Vi vet i stort vad som orsakar situationen idag, det är den ökade mängden studenter, de ökande kraven från dem, ansökningspressen för att överhuvudtaget kunna forska, tjänstekonkurrensen och de många organisationsförändringarna utan att fler anställs som håller på att knäcka universitetets undervisande och forskande kader. Ansträngningar görs genom personalprogram för generationsväxling och kurser för ledningen med mera, men vad som behövs är

omedelbara insatser på "golvet" för att förebygga att sjuklighetens flodväg fortsätter.

– Varför erbjuds inte på "golvet" verksamma lärare och forskare vid universitetet omedelbart, och på betald arbetstid, fortbildning och träning i arbetsrätt, stresshantering, autonomi, "psykiskt självskydd" och organisationsteori?

Stafettpippen har nu gått vidare till Christina Nordberg.

Marie Demker

"Obehagligt bra"
"... mycket stark föreställning"
"... glödande väl taget till vara av ensemblen"
AFTONBLADET
"... Det är skojigt och det är hämskt"
DN

Eldansikte

Av Marius von Mayenburg
Regi: Mattias Knave Scenografi: Peter Lundquist
Videoprojektioner: Johan Renck/Peter Lundquist
I rollerna: Sven Ahlström, Linda Källgren, Torkel Petersson, Anna Bjelkerud och Ralph Carlsson

Biljetter 031 - 61 50 50
www.stadsteatern.goteborg.se

STADSTEATERN
PÅ STORA TEATERN 2000-2002

Se Eldansikte för endast 70 kr /person (ord. pris 160 kr)

GU Journalen i samarbete med Stadsteatern erbjuder dig att se föreställningen Eldansikte för bara 70 kronor.

ELDANSIKTE Ett sugande svart familjedrama om upproret mot det bestående Av Marius von Mayenburg. Översättning: Ulf Peter Hallberg. Regi: Mattias Knave Scenografi: Peter Lundquist.

I rollerna:

KURT Sven Ahlström
OLGA Linda Källgren
PAUL Torkel Petersson
MODERN Anna Bjelkerud
FADERN Ralph Carlsson

Ange erbjudandet vid telefonbokning och visa upp tidningen när ni hämtar ut biljetterna. Bokning tel: 031- 61 50 50

Läs mer på hemsidan:
www.stadsteatern.goteborg.se

Eldansikte spelas:
Februari: 15, 16, 17, 20, 21
Mars: 1, 2, 15, 16, 17, 21, 22, 26, 27, 28
(Med reservation för ev. ändringar)

Vrede kan vara en mobiliserande kraft

Elever på Scenskolans 2:a årskurs ger prov på vredens skiftande uttryck.

Text: Kajsa Asklöf

Foto: Eva Stöop

Att vrede är en av kardinalsynderna kan tyckas snålt mot känslolivet. Speciellt med tanke på vilken vanlig upplevelse det är. Men där är världsreligionerna eniga, vrede ska bekämpas och hållas inom individen. Trots det är det uppenbart att vrede förekommer var helst människan gör det. Inte minst på arbetsplatser.

”HAT OCH VREDE gör det mycket svårt att känna inre frid. Just denna punkt betonas lika starkt i alla religioner. Inom varje stor världsreligion betonas medmänsklighet” skriver Dalai Lama i *Den oändliga visheten – Råd för ett gott liv*.

– Inom islam är vrede och högmod att sätta sig upp mot Guds vilja och ett verkligt brott. I buddismen är det att uppföra sig väldigt, väldigt illa att visa vrede. Det passar sig verkligen inte, berättar Britt-Mari Näsström, professor i religionshistoria.

ATT VREDEN SKA BEHÄRSKAS tyckte också Konfusius i Kina. De österländska religionerna (islam och buddism), och de abrahamitiska (kristendom, judendom och islam) har samma ideal.

– Det är egentligen bara Gud som får vara vred. Ilskan i sig är inte en dödssynd, men allt den för med sig. Om man inte behärskar vrede begär man gärningar i denna vrede. Ja, det är ju bara att tänka efter vad som sker i vredesmod i världen. Hur mycket ställer vi inte till med i ilskan. I kristendomen ska man vända andra kinden till, säger Britt-Mari Näsström.

För ansågs vissa aspekter av mänskligt

liv vara som träskmarker ur vilken det kom dunst och dimma som verkade förnedrande på människan. Kardinalsynderna fanns ofta avbildade i den medeltida kyrkokonsten, som avskräckande exempel på vad som kunde hända om man gav sig hän. Vrede symboliseras där av ett kamelhuvud, en hund, ugglan, igelkott eller tupp. Den kan också vara en person som sticker sig själv eller en biskop med ett svärd, en kvinna som sitter på ett vildsvin med en tupp i handen, en kvinna som sliter sina kläder under vilda åtbörder eller drar svärd mot en man med en bok. En riddare med svärd, ibland i sällskap med en björn, kan också få symbolisera ilskan.

PÅ 1 000-TALET försökte skolastikerna att ordna upp synderna i ett slags register, och det var så kardinalsynderna kom till, berättar Britt-Mari.

– En syndkatalog finns i nästan alla religioner. Det är viktigt för finns det ingen synd finns det heller ingen förlåtelse eller frälsning.

Kardinalsynderna utgör själva grogrunden för syndandet, och även om de fått namnet dödssynder i folkmun så är det egentligen felaktigt, anser Britt-Mari.

– Egentligen finns det inget som heter dödssynder, för alla kan bli förlättna.

Och det är nog tur, för arga blir vi ganska ofta. Speciellt när vi känner oss uppskattade, missförstådda eller kränkta. Vreden kan vara en god kraft. Världen skulle vara än mer orättvis om människor genom historien inte hade upprörts över orättvisor och felaktigheter. Men för kvin-

nor har det ansetts opassande med självhävdande ilska. I mitten av 80-talet skrev Harriet Goldhor Lerner boken *Kvinnors vrede – Från självutplåning till självinsikt*, där hon uppmanar kvinnor att se vreden som en förmåga som ska användas i förändringens tjänst. Det låter som en bra princip för båda könen. Men då handlar det om konstruktiv vrede. Fientlighet i form av täta vredesutbrott, oförsämdheter, otrevligt uppträdande, nedlåtande attityd och en hård och insisterande röst leder till påfrestningar på hjärt- och kärlsystemet, hälsoproblem och sjukdom har forskning visat. Att hålla vreden inom sig är också skadligt, och är associerat med ökad risk för hjärtsjukdom. Så då återstår alltså bara att lära sig att hantera vreden på ett bra och balanserat sätt.

I *Konsten att uppträda*, en etikettbok från 1953, går det att läsa följande: ”Man måste för att skapa trevnad omkring sig och själv bli delaktig av denna undvika att sära och undvika att handla under inflytande av ilska eller besvikelse. Självdisciplin är ofrånkomlig för att nå detta mål.”

INOM PSYKOANALYSEN har man en mer accepterande inställning till att sinnet ibland rinner över.

– Man kan säga att psykoanalysen knappast värderar om det är bra eller dåligt, utan ilska är bara en självklarhet. I den mån den förnekas får den negativa effekter, säger Gunilla Hallerstedt, docent vid psykologiska institutionen.

Hon berättar att barn vars ilska bemöts med brist på förståelse eller till och med hotfullhet kan lära sig att förtränga den så

Vrede heter Ira på latin

till den grad att de inte längre känner när de blir arga. Det sker en process i kroppen, men de är omedvetna om att det är ilska. Istället kan den somatiseras och ta sig formen av huvudvärk eller magont.

– De mest perverterade vägarna den omedvetna vreden kan ta sig är den överdrivna omtänksamheten, som omgivning- en ibland förleds att ta tro på. Att jämt finnas där och hjälpa till kan handla om helt andra saker, säger Gunilla Hallerstedt.

OM VREDE ÄR BRA eller dåligt beror på laddningen, anser beteendevetare Sven-Olof Krantz, som forskar om hur man ska få målstyrda grupper att fungera som bäst.

– Makt och auktoritet är orsaken till alla konflikter. Grundfrågan är vem som ska bestämma, säger Sven-Olof Krantz.

– Ilska uppkommer ofta som en reaktion på rädsla. Vi blir rädda för att förlora något eller inte få det vi vill ha, säger Håkan Kellgren, universitetsadjunkt på institutionen för arbetsvetenskap som forskar om konflikter och konfliktantering.

Han tycker att ilska kan vara en bra kraft för att mobilisera energi och handlingskraft, men att den ändå är ett tecken på att något inte är som det ska.

– När det bara blir en krock, och de som grälar går därifrån utan att reda ut vad som egentligen hände är risken stor att det kan bli en destruktiv konfliktprocess, säger Håkan Kellgren.

Där är vi när vi bara försvarar våra ståndpunkter, hindrar den andra från att uttrycka sina åsikter utan att den andra få komma till tals.

– När sakfrågan sjunker undan blir det en relationsfråga istället och då blir det svårt. Nästa steg är våld, bokstavligt eller bildligt, säger Håkan Kellgren.

THOMAS JORDAN, också forskare på institutionen för arbetsvetenskap, talar om fem vanliga konfliktstilar som är beroende av hur inställd personen är på egna respektive andras intressen. Den som är undvikande är låg på båda variablerna, hävdar varken egna eller andras intressen och vill bara slippa bli inblandad. Den aggressiva bryr sig bara om sina egna intressen och struntar i andras. Den undergivna gör tvärt om, och vill helst vara andra till lags. Den kompromissvillige försöker få balans mellan egna och andras intressen genom att

” Hurvida ens handlingar är goda eller skadliga bedöms utifrån hur gott eller hur skadligt deras resultat är. Detta är innebörden i den buddhistiska – och den hinduiska – läran om karma och gärningars effekter.”

Dalai Lama

” En människa som säger att hon aldrig blir arg är antingen en lögnare eller en tidsinställd bomb. I vilket fall som helst är det bäst att undvika henne.”

Leo Buscaglia

hitta kompromisslösningar, medan den samarbetsvilliga försöker att nå samma mål genom att hitta nya kreativa lösningar.

– På universitetet vet folk bestämt vad de vill arbeta med och vad god forskning är. Eftersom man har väldigt tydliga föreställningar om vad som ska göras, och kan stå upp för det är det lätt att hamna i konflikt, säger Thomas Jordan.

Men konflikter som uppstår för att folk vill driva saker framåt kan vara bra och till och med nödvändiga, anser han. Det är när man hamnar i konflikter som man inte har kontroll över och dessutom saknar färdigheter för att driva konstruktivt som det blir problematiskt.

– Om jag inte tänker på att andra kan ha en annan tolkning utgår jag från att min är den rätta och att de andra har fel. Då blir det svårt att hålla sig till kärnfrågorna, och konflikten blir lätt personlig, säger Thomas Jordan.

Om då någon börjar skrika och gormar kan vi uppfatta det väldigt olika beroende på vilken status vi ger ilskan. Det i sin tur hänger ihop med vilken familjekultur vi är vana vid.

– Vad som är normalt och acceptabelt är olika för olika människor. Är man inte medveten om det har man inte så stor tolerans för att andra hanterar ilska på ett annat sätt än man själv, säger Thomas Jordan.

DET ÄR KNAPPAST någon nyhet att det krävs kommunikation för att en grupp ska fungera bra. Ända kan det vara svårt. Vi kommunicerar på fel sätt, inte tillräckligt eller för otydligt allt utifrån vilka vi är. När Sven-Olof Krantz ska få nya grupper att fungera ger han dem en kommunikationspyramid att studera. Den bygger på Watzlawicks forskning om fyra olika abstraktionsnivåer där den lägsta är mest konkret och de följande allt mer abstrakta.

Arbetsgrupper som fokuserar på att samarbeta om samarbetet, är de grupper som når den högsta graden av måluppfyllelse, enligt Sven-Olof Krantz. De har ofta meta-kommunicerat om ett gemensamt normsystem, maktfördelning och egna övergripande mål.

– Meta betyder en dimension högre, något som säger något om något. Men min erfarenhet är att människor inte tar sig tid för att tala om hur vi ska arbeta eller leva

tillsammans, och då blir det mycket vrede och smäll i dörrar. Alltför många arbetsgrupper och familjer befinner sig bara på den lägsta nivån, och när aldrig vidare.

NÄR NÅGOT INTE fungerar bra, tar man upp det i gruppen. Gör man inte det är det lätt att komma in i destruktiva energier, då man får fantasier om varandra.

Enligt Sven-Olof Krantz har de framgångsrika grupperna metakommunicerat om en gemensam målbild, tydligt och klart. Alla är klara över gruppens uppgift, syfte och mål. Alla medlemmar känner ansvar för att nå gruppens mål, och arbetar engagerat, ömsesidigt stödjande, och har en klar vilja att hjälpas åt. Ledaren är stödjande och skapar delaktighet och medansvar genom att ge de andra frihet under ansvar. Medlemmarna kommunicerar med varandra på ett öppet, ärligt, förtroendefullt och intensivt sätt. Man tänker framåt och är beredd på förändringar, koncentrerar sig på att få uppgiften gjord och följer hela tiden gruppens resultat. Det gruppen då förmår överträffar den normala individuella prestationen, man uppnår så kallad synergieffekt.

– Samarbete är att ge – att ge upp en del av den egna jagkänslan, säger Sven-Olof Krantz.

Vrede kan ta sig fler uttryck än det tydligt uttalade. Att bli illojal, oengagerad och stjåla tid från sin arbetsplats är ett sätt.

– Vrede i det fördolda kan egentligen ställa till det än mer, säger Sven-Olof Krantz.

OM EN BRA konfrontation med lyhördhet och respekt för varandra kan faktiskt fördjupa en relation.

– Jag tror att en arbetsplats kan bli förlamad av konflikter samtidigt som jag inte tror på en arbetsplats där det inte förekommer några. Men det måste vara en kreativ process där det sker någon form av utveckling. Om vi har välutvecklade konfliktanteringssystem ser vi det inte som konflikter utan som samarbetsformer, säger Håkan Kellgren ■

Centraliseringen av EU:s forskningspolitik hotar den fria forskningen

EU:S STATSMINISTRAR lade i mars 2000 fast den så kallade Lissabonstrategin som syftar till att göra EU till "världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsbaserade ekonomi". Forskning och utbildning är självfallet en viktig del i denna strategi. Europas forskare behöver samarbeta och i viss mån samordna sina forskningsinsatser. Det är också viktigt att underlätta forskarnas rörlighet och spridningen av forskningsresultat.

Detta sagt finns det dock anledning att vara skeptisk till den allt mer långtgående forskningspolitik som nu utvecklas inom EU. Strax innan jul antog Europaparlamentet det så kallade 6:e ramprogrammet för forskning. Ramprogrammet omfattar hela 16 miljarder euro, nästan 150 miljarder svenska kronor. Unionens resurser skall enligt beslutet inriktas på sju specifika områden: genforskning, informationsteknik, nanoteknik, flyg och rymdteknik, livsmedelssäkerhet, hållbar utveckling samt styrelseformer i Europa.

DET SJÄTTE RAMPROGRAMMET skapar en kraftig centralisering av makten över forskningspolitiken och kan bli ett hot mot principen om fri forskning. Om vi tänker oss en jämn spridning av de budgeterade 16 miljarderna över medlemsländerna innebär det att EU blir en större finansör av svensk forskning än till exempel Vetenskapsrådet.

Ramprogrammet innebär att det sker en kraftig maktförskjutning av forskningspolitiken till EU. Ett bärande inslag i EU:s politik är nämligen att medlemsländerna bör anpassa sina forskningsprioriteringar efter de prioriteringar som EU gör. Programmet kommer att få en mycket styrande inverkan på de satsningar som görs också med de egna svenska resurserna, eftersom EU:s forskningspolitik bygger på samfinansiering, det vill säga att EU engagerar sig bara om andra aktörer bidrar.

EFFEKTEN RISKERAR att bli att resurser som var tänkta för annan forskning dras in för att istället koncentreras på de av EU fastställda prioriteringarna. Många forskare kan pressas att sätta igång projekt för vilka det är möjligt att erhålla bidrag från EU. Det är i sig problematiskt. Pluralism och konkurrens mellan länder är viktiga drivkrafter i utvecklandet av framgångsrik forskning.

EU:s prioriteringar i sig är det inget fel på, även om man kanske varit väl lyhörd för stora företag i vissa nyckelbranscher, och visst behövs det en samordning om vi skall kunna uppnå forskning av världsklass. Men det är mycket stora summor och det riskerar att styra forskningen allt för mycket. Den fria forskningen har ur effektivitetssynpunkt visat sig vida överlägsen den politiskt styrda.

Dessutom är forskning och kunskapssökande ett mål i sig med ett långsiktig värde som inte bara kan mätas i kortsiktiga nyttotermer.

EU:S RESURSER bör därför istället koncentreras på att öka utbytet och samarbetet mellan forskarna. Anslagen bör delas ut till institutioner där forskarna själva har inflytande. En tanke som den så kallade Akademiska Senaten vid Uppsala universitet har lanserat är att inrätta disciplinmässigt forskarstyrda forskarråd på EU-nivå som kan förvalta pengarna.

Ministerrådet skall fatta beslut nu under våren innan programmet kan börja gälla. Det betyder att det är ont om tid för debatt om Östros skall kunna påverkas att driva en annan linje än den föreslagna.

Cecilia Malmström

EU-parlamentariker (fp)
F. d. forskare och lärare vid statsvetenskapliga institutionen.

FOTO: BERNHARDT/REUTERS